

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu : 20 cèntims - Pelai, 62. Telèton 15300. - Subscripció : 2'50 pessetes trimestre

FA UN ANY QUE CAIGUÉ LA DICTADURA

El catalanisme de després

Aquests dies fa un any just que va desaparèixer misteriosament la dictadura de Primo de Rivera, vinguda al món també d'una manera misteriosa. Es interessant d'observar, d'aleshores ençà, les evolucions del Catalanisme polític, que fou una de les dèries del difunt dictador i d'uns quants — ben pocs — indesitjables de casa nostra, moralment difunts.

La dictadura de Primo de Rivera, obligant el Catalanisme a colgar-se com les lla-

per allò que feia al catalanisme, i la circumstància de saber els votants que aquella candidatura era un joc d'imaginació, encara li dona més valor com a exposició del sentit de la massa, aquell cop no contaminada d'interessos apassionats, ni engegada per l'escalaf de cap lluita, sinó expressant-se serenament, frescament, tal com era ella mateixa.

I els partits mateixos, que a l'inici de la post-dictadura encara participaven de l'opi-

De Dijous — a Dijous

—I què saben del terrible Dr Albiñana, Mussolini amb pretensions de Cid Campeador, que havia d'imposar l'ordre a cops d'estaca i, si calgués, d'ametralladora?

—Ara per ara, prepara eleccions de la manera més innocent. Fins diu la premsa que ha estat vist al despatx del senyor Matos, actual organitzador de la sinceritat electoral rabiosa.

—I no ha tremolat el ministeri? Continua senyalant les hores el famós rellotge del ministeri de la Governació?

—Per ara, sí, senyors. A més a més, el doctor s'ha presentat al ministre en so de pau. Arriben a assegurar que s'ha limitat a recomanar-se a la protecció del ministre, per si cap contrincant, induït en un error per les cavalleriesques proclames dels neo-feixistes, volia dur les coses a la punta de l'espasa. Ara com ara, el Dr. Albiñana no s'adjudica el paper de Cavaller del Cigne, sinó, més aviat, de la perseguida Elsa de Brabant. (Qui no ha vist el Lohengrin de Wagner?)

—I què diu el senyor Matos?

—Què vol que digui?

—Oh, si jo fos ministre, em trobaria en un compromís davant d'un cas per l'estil.

—Fugi! Un ministre, en té prou amb declarar-se imparcial.

—Un ministre, a aquestes altures! Home, no sigui innocent!

—Al capdell, el senyor Matos no pot estar disconforme amb les afirmacions del programa dels malalts del doctor.

—Però els procediments?

—Pel que veu, l'home no pot ésser més pacífic.

—Bé, vostè es creu tot això de les declaracions de la premsa. En la realitat, el Mussolini d'enguera s'ha anat a oferir per si calia reforçar la sinceritat si les eleccions no anaven prou ben encarrilades.

—Jo no vull saber res amb persones tan mal pensades com vostè. La cosa més greu, precisament, és que ni el Dr. Albiñana ni els que el segueixen són capaços de promoure el més petit escàndol que no sigui verbal. Si calia reforçar la sinceritat de les eleccions, el ministre de Governació hauria de servir-se d'expedients més vulgars, dels tradicionals, vaja.

—Ara el que malpenso és vostè. Ha plogut molt d'aquell que s'ha anat a oferir per si calia reforçar la sinceritat si les eleccions no anaven prou ben encarrilades.

—Ha plogut molt, és cert; però també hi ha bones impermeables. En fi, deixem córrer aquesta qüestió, que ni jo ni vostè no podem tocar, perquè som gent d'ordre...

—Vol dir que no se'n riu?

—Parlo ben seriosament.

—En fi, com vulgui.

Nosaltres no ens podem fer càrrec per què un home d'acció directa es pren la molèstia d'anar a les eleccions amb el benefici de les autoritats. Amb la seva força i la seva audàcia, en deu tenir prou amb alçar un dit perquè tota Espanya s'ajupi als seus peus. Però seguir la ruta vergonyosa dels democràtics, que no en tenen prou amb sol·licitar els vots de la vil massa, sinó que, a més a més, han de fer-se ben veure del ministre, és una cosa que desdii del valor i dels mèrits del metge que vol fer d'operador de la política general.

I si és veritat que ell és tan valent, com és que deixa que tothom sapiga que n'hi ha un de més valent que ell: el senyor Matos?

R. LL.

MIRADOR INDISCRET

A poc a poc...

Quan En Ribera-Rovira va derrotar En Pérez de Rozas gran, escalant així la presidència de l'Associació de la Premsa Diària, en aquesta entitat periodística es va armar una mica de brogit. *El Liberal*, en parlar de la derrota del seu director i de la manca d'unanimitat a la Junta general en el moment de l'elecció—En Ribera-Rovira tingué uns vuitanta vots, contra setanta En Pérez de Rozas—, escriví poc més o menys el que segueix:

«Parece que para evitar discordias «intestinales», como dice don Juan Pich y Pon, se piensa nombrar a este Presidente de la Asociación.»

A poc a poc... El Sindicat de Periodistes ja li va oferir, dimarts de la setmana passada, un banquet, el nomenà membre d'honor i li féu present d'una placa d'argent...

En la variació està el gust

La setmana passada a penes poguérem fer altra cosa que donar notícia del sopar. Avui ja ens hi podem entretenir una mica més.

El que sorprengué més, fou la presència d'elements tan variats al voltant de la taula. Hi havia el director de *La Protesta*, membre significat dels Sindicats Lliures, que no fa gaires anys emprégué una campanya contra el senyor Pich anomenant-lo setmanes i setmanes de marqués de la Bombilla i dient-li coses que en altres llocs duen al procés; hi havia l'Agustí, aquell quiosquer de la Rambla que no tanca en tot el dia ni en tota la nit i que en un banquet republicà no deixà parlar a En Pérez de Rozas perquè, volent ésser regidor de la dictadura, havia escrit un article contra Blasco Ibáñez; hi havia el marqués de Foronda, un dels que deixà fer l'expedient contra En Pich quan a aquest el van treure de l'Exposició; hi havia En Diego Montaner (germà d'En Joaquín), que escriví del seu puny i lletra l'article violentíssim que signà el baró de Viver quan En Pich va donar la seva conferència justificant-se; En Navarro Costabella de *La Veu* i En Bru de *La Razón*; el senyor Mas Yebra, propietari patriòtic, En Rocha, etc., etc...

Res, hi havia allò que se'n diu totes les classes socials.

Diversitat de parers

En un banquet com aquest, calia comptar amb opinions de tots colors. Així, quan l'orquestra del Ritz va tocar *La Santa Espina*, el senyor Pich va iniciar un aplaudiment, que trobà seguidors molt entusiastes. El senyor Pich estava entre els senyors Rocha i Foronda, i cap d'aquests dos no aplaudí. En Rocha explicava afers municipals a En Pich; En Foronda tenia el cap cot.

Tothom sap que fou aquest darrer qui va prohibir l'entrada de l'Orfeo Català a l'Exposició quan es va adonar que hauria estat el ple més gran que hi hauria hagut d'ençà que s'havia inaugurat.

“¡Es una república!”

L'entrada del marqués de Foronda al Ritz va produir certa impressió. No l'esperava pas ningú.

S'apropà al grup dels senyors Pich i Ro-

cha, on es parlava d'una casa que està molt mal administrada, i el marqués va dir, fiant-se en la conversa:

—Aquellos es una república!

La frase no semblà grata al republicà senyor Rocha, el qual donà una mala mirada al marqués. Aquest se'n va adonar i volgué rectificar:

—...una república suramericana.

No li valgué de res. En Rocha afegí:

—A mí, más que una república, me da la sensación de una de tantas dictaduras inconscientes.

Es per això que en el brindis que va fer va considerar que havia de parlar d'autoritades legals i de regímenes democráticos.

El discurs de don Noel

Aquell Noel Llopis Beltran que, segons diuen, volia ésser un dels candidats de la U. M. N. a Barcelona, feia saber particularment a tothom, que assistia al sopar representant el senyor de Sojo, director de *La Razón*, de Buenos Aires. I fent-ho constar així, començà el seu discurs. Després vingueren tots aquells tòpics—*«la montaña florida», «la leyenda trágica», «el catalán honrado y trabajador»*...—, fins que alguns periodistes se'n varen cansar i començaren a fer-hi bromes, aplaudint cada deu o dotze paraules tant si venia a tomb com no. De sobte, l'orador té un rampell d'inspiració i diu:

—Todos sabéis que se declaró la guerra europea...

I com si s'ho haguessin dit, tota la sala va respondre amb un «¡Síiii!» tan categòric seguit d'una riallada tan general, que l'orador va exclamar amb una ingenuïtat d'un grotesc pujat:

—Señores, si es que hemos de hacer un poco de juerga...

Aquesta confessió va ésser tan ben rebuda, que fou resposta amb una ovació i una altra riallada que durà llarga estona.

El senyor Angel de Sojo, director de *La Razón*, de Buenos Aires, va quedar molt ben representat pel que es veu i pot restar-ne ben agraït.

El senyor Llopis Beltran va ésser un dels elements més festius de l'acte.

El “toast” del Sr. Culilla

El senyor Culilla és d'aquells catalans que en els actes públics parlen en castellà, un castellà d'un accent molt pujat.

Advertí, en català, que tenint més facilitat de paraula en castellà, ho discursaria en aquesta llengua. Després d'un parell de crits, va deixar amar aquesta frase (cal dir que el senyor Culilla representava la Cambra de la Propietat Urbana):

—Vosotros los periodistas, todos sois propietarios!

Davant d'aquesta afirmació tan categòrica, i evidentment falsa, tots els reporters cridaren indignats:

—Nooooo!

—...propietarios de ideas!!

—Aaaaaah!

El senyor Culilla fou escoltat amb la mateixa alegria que el senyor Noel.

Una mina de Beniganis

Dissabte que ve no, l'altre, es celebrà a L'Ocell de Foc un ball de Carnestoltes, als assistents al qual se'ls recomana que vesteixin disfresses acostades als ninots del dibuixant Benigani.

Per a donar a la feta tot el seu caràcter, En Ramon Serradell, el simpàtic propietari de L'Ocell de Foc, mobilitzà els amics perquè es dediquessin a la recerca, captura i contracta de les persones amb pinta semblant als ninots d'En Benigani. Els resultats de la campanya han estat desastrosos. El primer que empengueren, resultà ésser un significat dirigent de l'Obra dels Exercicis Espirituals; el segon, membre de la Confraria de la Sang, d'aquells que acompanyen els reus en l'hora de la mort.

Els organitzadors ho comentaven desolats, i no sabien cap on dirigir les noves recerques. Benigani exclamà:

—Quina ocasió varem perdre la nit aquella que va sortir el sometent!

Distracció del senyor batlle

En les passades festes de Nadal, el senyor comte de Güell anà al Romea a veure *Els Pastors*. En acabar el darrer acte, pujà a saludar-lo a la llotja l'empresari senyor Pérez de Rosas. L'alcalde li preguntà, referint-se a l'obra:

—Són de Mossèn Cinto?

I en aquells moments l'autor, el senyor Bonavia, estava en escena saludant!

Erudició fresca

En la tarda del dimarts de la setmana passada hom veié en la Biblioteca de Catalunya al senyor Bernat i Duran com prenien notes davant un exemplar de *Pepita Jiménez*.

Aquella nit s'estrenà al Goya la versió teatral de l'obra aquesta. L'endemà els lectors d'*El Noticiero* pogueren assabrir una crítica documentadíssima, en la qual el senyor Bernat i Duran feia gala d'un profund coneixement de l'obra de Valera, etc.

Després ens han dit que la cosa no té res de nou. Les senyorettes bibliotecàries de la Biblioteca de Catalunya s'estalvien de mirar en els diaris la cartellera dels espectacles: les posa al corrent l'erudit crític senyor Bernat i Duran amb les seves demandes de llibres.

UN RECORD HISTORIC

El general Primo de Rivera sortint presentar la dimissió del govern.

vors, no va fer sinó accelerar-ne la irrefrenable creixença. Ceigut i desorientat, va brollar amb un verdor primaveral, refet per una cura de repòs, dintre la qual s'havia expandit el cos i entonat l'esperit. Adhuc, per primera volta de la nostra història, ens arribaren d'enllà de l'Ebre, allionats pel dolor de la proppassada opressió, hostes que beneïren la llibertat a l'ombra de l'arbre de la nostra pàtria. Tan viva i formosa els semblava aquella soca!

Però tot seguit ens adonàrem d'una cosa: que el Catalanisme, acostumat fins aleshores a respirar dins d'un ambient de contradicció, necessitava avesar-se al clima moral que s'havia creat durant la seva son fecunda del temps de la dictadura. Tot l'any 1930 ens mostra els esforços de la nostra política per tal d'adaptar-se al fet que el Catalanisme avui sigui una cosa indiscutible; i tot just avui — fa un any just que caigué el general — comença d'entrellucar-se un equilibri.

El catalanisme ja és indiscutible: quina conseqüència té això a casa nostra? —Que tots els partits catalans volen representar-lo. I tots hi tenen dret. Es un ideal que, si no tingués prou força per a cohesionar-se amb les diverses tendències, perdria tot i elevació; deixaria d'ésser comú i suprem. Si no més fos possible dins d'un partit, podria creure's que és un mer instrument de propaganda o una maniobra interessada, basada en afirmacions arbitràries. Li cal aquest caràcter super-polític, aquesta virtut d'animar i crear totes les diversitats fecundes, com el sol que dona vida a tota classe de vides, per a poder-se afirmar com a cosa autèntica, vital i essencial. Més que una política: un patriotisme, en el sentit més pur de la paraula.

Tenim, doncs, que el catalanisme, no tan solament s'ha repartit per tots els partits polítics catalans—quatre caragrats ni mereixen el nom de partit—sinó que és oportú, convenient i necessari que així sigui. Cadascuna de les agrupacions polítiques creu en l'eficàcia dels seus procediments perquè les aspiracions catalanes es converteixen en realitats, i, donada la relativitat de les coses humanes, no és impossible que totes tinguin raó; és qüestió del moment i de l'oportunitat. Si tots els partits—dreta, centre i esquerra—van en nom de Catalunya, Catalunya no té pas motius de plànyer-se'n.

I així ho va entendre no fa pas gaire—aquest mateix estiu—l'opinió pública que va concórrer al plebiscit de MIRADOR, per tal de votar la probable candidatura de Barcelona. Van compondre-ne una de «catalanista», amb elements de tots els partits catalans, com volent expressar una confiança envers tots,

nió de la massa, després d'algunes picabaralles, es presentà a la visió pública, primera de les coses. Evidentment, no hi havia gran mal quan a l'Ajuntament els partits catalans discutien al voltant d'un edifici o d'un comitè del cens, sempre que es servés la mesura. Potser—sense voler assegurar-ho massa—ja va ésser més deplorable que el malençà i la falta de coordinació afollés les negociacions en curs per a dotar d'una unitat—mancomunitat o el que fos—el cos administratiu de Catalunya. Però el que fóra intolerable és que una manca de sentit polític i adhuc de polidesa, de sentit de convivència, aprofités als enemics de la nostra terra, comparés del directori i futurs conspiradors contra totes les aspiracions de la nostra veritable política.

Resumint: l'actual estat de separació, de «matissació» del catalanisme és un gran bé, perquè ens permet a tots de poder afirmar, al costat del catalanisme, tota una gama de conviccions referents a punts vitals i que són indispensables a una política arribada a la majoria d'edat. Un catalanisme «sec», per força hauria de cohibir el pensament—forçosament divers en molts punts—dels catalans. És impossible, amb l'excusa del catalanisme, de voler obligar la gent a renunciar a la seva manera d'ésser i de pensar en un seguit de coses; no: cal que hi hagi més d'un partit, i que aquests siguin ben independents i destriats.

Però també els partits han de tenir present que cal jugar net: lluitar en els camps on hi ha separació de criteris; però mai en el de la catalanitat: Cap Catalanisme no s'ha de posar mai enfront d'un altre Catalanisme. Catalunya, que ningú no ho oblidi, té una política interior i una de relació amb la resta d'Espanya. Les lluites de casa no han de perjudicar mai la política de fora.

També el sentit comú de casa nostra pensa d'aquesta manera. Cada català tindrà les opinions polítiques que vulgui; però si, fora de la lluita electoral, li pregunten: «Quins són els polítics vostres?», parlarà de tots; només exclourà els que no siguin catalanistes: i en alguns moments històrics, adhuc voldrà que els partits ho entenguin així d'una manera explícita. I tant repugnaria al públic una fusió, dins la qual l'un devorés l'altre, com una guerra a mort que, no podent-se basar en cap diferència essencial, per força hauria de versar sobre qüestions petites, suscitadores de petites i baixes passions.

Dins l'any 1930 els partits catalans hauran adquirit la més noble de les virtuts cíviques: el sentit de la convivència. Fou per a MIRADOR un motiu de conhort i d'alegria, haver-ne descobert, abans de ningú, el germen dins la consciència del nostre públic.

Les persecucions alienes, com les lluites pròpies, han afermat la persona de Catalunya. Que sigui per molts d'anys i per sempre! Altrament, quin sentit podria tenir sacrificar la terra a una vanitat política? A quin altar aniria el vencedor a consagrar la corona de la victòria?

—Que hi ha el seu soci?

La setmana que ve MIRADOR publicarà un número de 12 pàgines, al mateix preu de 20 cèntims

ELS NEGRES DE CUBA L'APERITIU

Dissabte passat, es celebrava al Ritz un àpat d'homenatge a Pere Coromines, aprofitant l'ocasió del seu retorn de terres d'Amèrica, on anà, com ja saben els nostres lectors, en missió cultural. Avui, associant-nos al dit acte, en el qual foren representats tots els sectors de l'espiritualitat catalana, MIRADOR s'honora publicant unes pàgines de les notes de viatge de l'il·lustre conferenciant i home de lletres.

Així que arribem a l'Havana veiem negres.

Però els hi veiem com una fruita natural del país. Com la palma reial. Com el Malecón.

T'ho havien dit, ho havies llegit, i tu mateix tractaves d'imaginar-ho.

Però es veu que la intel·ligència és una cosa i les experiències dels teus sentits en són una altra. Dues oficines d'una mateixa empresa que no estan en comunicació.

Un negre que enllustra les botes, una negra vestida com un lloro, el negre del jazz-band, l'home que pels carrers va com si acabés d'eixir del circ, no em venien de nou.

Els fets d'experiència personal són quelcom que mai no podem pensar, ni intuir, ni de qualsevol altra manera suplantar. Entre ells i les nostres figuracions hi haurà sempre una indiferència semblant a la que hi ha entre la fotografia d'una persona i la persona viva, real.

En Vives m'havia dit: En veuràs de "guapes".

Sembla una paradoxa això de les negres que són belles. Però no ho és. Des del primer dia, en arribar, quan en l'automòbil d'En Planiol passàvem de cap a cap del Malecón, vaig veure siluetes sensuales de dones negres. Potser la seva sensualitat venia del fet que, essent negres, se m'apareixien amb la familiaritat banal de les altres dones. Ja no eren un fenomen, figures de teatre o d'espectacle públic. Eren dones.

A Sagua la Grande he vist una negra alta, de cintura esvelta, faccions belles. El blanc dels ulls per on li rodolaven les nínies li dava, però, un aspecte de mobilitat insensible. Una Venus, tan apetitosa per la cara, com balba per als diàlegs de l'amor.

Al cap de molts dies d'ésser a l'Havana encara em sorprèn de veure un negre en les actituds més ordinàries de la vida civil: un barber que surt al carrer a pendre la fresca, un nen que ve de la bodega de comprar galetes o fruita, una dona que cus darrera la reixa davant d'una panera de roba per repassar. Passes pel carrer i veus un home que va vestit com tu, amb la mateixa senzillesa polida i descuidada i és tan igual que tots els altres que ni t'adonaries d'ell. Però penses: Té, i és negre.

Una dona negra del poble, amb les seves criatures ben arreglades, et ve sempre de nou. N'hi ha de molt joves. Pel carrer de Cuba en vaig veure una amb la criatura al braç, petita ella, prima, amb les il·luminacions del pit que se li bellugaven. No crec que tingués més de catorze anys.

Moltes vegades, però moltes, les criatures són d'un color diferent del que té la mare. Hi ha barreja de blanc en la família i dels fills uns tiren més al pare i altres més a la mare. He vist alguna negra que duia al braç una criatura gairebé del tot blanca. En les conillades de negres que juguen pel carrer n'hi ha pocs, molt pocs, d'un franc color de banús.

La raça es destenyeix a Cuba. A l'Havana de cada deu negres no se'n veu més d'un que ho sigui del tot. Don Fernando Ortiz, que ha estudiat molt els negres, diu que els del Congo, d'on vingueren les darreres extraccions, no ho són del tot. Tenen un color intermediari entre l'aram i la pega dolça. Potser encara és més propi dir que tiren a la xocolata clara.

Els negres a Cuba no es casen. Viuen amistançats. Constitueixen una família irregular. Seria excessiu i fonamentalment erroni de creure que en això hi ha una desviació moral.

No cal oblidar que a Cuba no fou del tot abolida l'esclavitud fins als anys 80 del segle XIX. Molts, però molts, dels negres actuals han estat esclaus. I els fills dels esclaus, com els fills de la gossa o de l'euga, eren propietat de l'amo. Duien el seu nom. Se'l podia vendre sense que els pares naturals ni ho sabessin.

Quan En Planiol va voler dar la llibertat al seu negre Guillermo, el negre que tenia

la mateixa edat que el seu amo, no se'n volia anar.

—Jo he nascut a la casa, li deia. Hi era abans que tu vinguessis d'Europa. On vols que vagi? Què faré? Al món no tinc ningú. Ni et puc robar, perquè essent jo teu, si et robo no et robo: és una riquesa teva que canvia de lloc.

Per al negre és una ascensió arribar a la propietat i a la família. No tots tenen l'ànima prou forta per a fer un salt tan gran. Són els sentiments bàsics de la propietat i de la família romanes els que han de crear i edificar de cap i de nou.

Els acusen de no practicar ni conèixer l'estalvi. A mi em sembla que es tracta de la mateixa dificultat. Els donareu la llibertat, estat civil que la immensa majoria d'ells no coneixia, per tal com ja havien nascut esclaus. Però és com si als animals dels avencs més profunds els traguéssiu a la llum del sol i no els féssiu els ulls que mai no han tingut.

Cal educar el negre per fer-li els òrgans psicològics i morals de la llibertat. A l'escola només els ensenyen de lletra, i no és la lletra el que han de menester més, sinó el sentiment.

Diu En Planiol que als pobles els pares que envien primer les criatures a l'escola són els negres. Els volen prevenir d'aqueixa blancor de l'esperit que és la instrucció. Ésser instruíit és ésser blanc d'una manera o altra, és destenyeir-se. Si el negre té aqueixa voluntat d'ésser blanc, per què no li eduquen els sentiments? Per què no li fan entrar fins al moll dels ossos aqueixa íntima convicció que la propietat i la família també blanquegen?

Aqueixa podria haver estat una missió de l'Església Catòlica. Però en això com en altres tantes coses, l'Església ha fracassat aquí. S'ha reclus en el seu estricte catecisme. És purament, fredament teocràtica i viu isolada del poble cubà, que a còpia de mirar amb desconfiança la clerecia acaba de fer-se indiferent en religió. L'Església ha seguit essent espanyola. Crec que moltes ordres religioses són aquí dependències de la província espanyola. I espanyols són els capellans, de tal manera que segons l'Ortiz no hi ha a Cuba més de vint sacerdots del país. Potser exagera el senyor Ortiz. Però el cert és que Cuba encara no és independent del tot, que probablement un dia haurà de fer una nova revolució per arrencar-se del pit aqueixa darrera capa enganxosa d'espanyolisme, com ha fet a l'últim Mèxic.

I això no serà encara contra la religió, sinó contra Espanya.

He tingut una llarga conversa amb l'Urrutia, l'arquitecte negre que dirigeix la fulla dominical del *Diario de la Marina*, titulada *Ideales de una raza*.

Me l'havia presentat En Fernando Ortiz en visitar la casa d'aquell periòdic. I ha assistit a totes les meves conferències. Ell mateix m'havia presentat un poeta de color, mulato, baix d'estatura, molsut, de cara lleugerament ombrejada: Nicolás Guillén.

Del poeta són aquests versos publicats a la fulla dominical:

YAMBAMBO

(Canto negro)

A García Caturla, músico.

Yambambó, yambambé.

Repica el congo solongo

repica el negro bien negro:

congo solongo del Songo

baila yambó sobre el pie.

Mamatomba,

Serembé cuserambú.

El negro canta y se ajuma,

el negro se ajuma y canta

el negro canta y se va.

Acuememe sarambó

aé

Yambó

aé

Tamba, tamba, tamba, tamba,

tamba del negro que tamba,

tamba del negro, caramba:

tamba que el negro tamba;

yamba, yambó, yambambé.

Jo he cercat l'Urrutia perquè volia parlar amb un negre instruíit, amb el qual pogués conversar crament de les relacions entre les dues races. Pot haver-hi amistat entre un blanc i un negre? Heus aquí la pregunta que he anat formulant com un enigma a tots els que em semblava que l'havien de poder contestar.

Però ell, per què em tenia tanta simpatia abans de conèixe'm més personalment? Ens hem dat cita al Club Atenas, un cercle construït amb diners donats pel Govern, que encara el subvenciona, com un tribut que paga la República als negres que tant van lluitar per la independència cubana.

Només hi va gent de color. Però em diu l'Urrutia que són pocs socis. Crec que no arriben a cent. Potser serà que la casa és per a gent de bona societat. Jo diria que la causa és més profunda. El negre no té cap interès a mantenir la separació de races. A la Constitució de Cuba hi ha un article que prohibeix la formació de partits racials. I s'hi va posar a proposta d'un negre. El van aprovar després de la guerra petita, la guerra dels negres contra els blancs, que va fracassar.

Vàrem estar una estona parlant de les meves conferències i d'altres coses que no ens interessaven. Segons com, les primeres paraules podien glaçar la conversa. Jo no em volia estar de res i no sabia si ell venia disposat a tot. Una pregunta meva el podia ofendre mortalment.

Tots dos estàvem amants que es fes una esclatxa per on poder introduir l'enquesta. Una paraula ens va oferir una mena de camp neutral. La va deixar anar ell dispendiament: *Gent de color*. Ja no li havia de dir *negre*. Parlaríem de la *gent de color*. I una vegada començada l'excauació en les ànimes, després ja ens ho diríem tot.

Moltes vegades tot és trobar l'eufemisme.

Pot haver-hi amistat entre un blanc i un negre?

Jo crec que per l'amistat s'arriba a la més pura comunicació de les ànimes. Entre un home i una dona no hi ha veritable amistat.

L'arquitecte Urrutia

Fins en la relació més platònica el sexe ho embrolla tot. Més enllà del sexe hi ha una terra promesa, assolada, rica de vegetació, i de tota mena de vida que l'home i la dona no coneixeran mai plegats.

Es en això com el sexe, la raça? Ho és el color?

Es un obstacle que dos homes de color diferent no podrien mai estrompassar?

El meu interlocutor està en roda. No es resisteix, ingenuament es dona. Tot m'ho contestarà. Ja puc tirar al dret, ni que faci sang. No estigui.

—Tenia catorze anys quan vaig adonar-me que això (l'Urrutia senyalava el revés de la mà, negre, mentre que la palma és blanca) em feia inferior als altres.

Sempre més el color ha estat per a ell l'obstacle que no es pot superar. Una fatalitat per a tota la vida. Ni els altres ni ell podrien deixar de banda aquest fet del color que el fa un home diferent dels que són això que se'n diu *tolthom*.

El negre de Cuba no sent cap orgull de raça. Generalment experimenta pels blancs una irritació semblant a l'odi. Però en el secret de la seva ànima els admira. No creu que en la seva raça hi hagi cap valor que calgui conservar. Si sabia del cert que anava a desaparèixer la raça, el negre no en tindria cap sentiment.

En Fernando Ortiz m'havia dit que, prohibida com està la immigració de negres, els blancs absorbiren els que hi ha a dins. El fill d'un blanc i d'una negra ja no és negre. El nét es confon amb l'home blanc colrat pel sol. Cada any el nombre de negres disminueix. En el segle XVIII, segons Humboldt, els negres eren majoria a Cuba. Ara ja només són el 26 per 100 de la població. D'aquí 80 anys no hi haurà més negres a Cuba.

Jo pregunto a l'Urrutia què pensa d'això. Si els sabrà greu.

—No. D'aquí cinquanta anys no hi haurà negres com jo.

Ja ha dit la paraula. Ara ja ens podem ficar més endins.

Jo li observo que ell no és tan negre com els altres. Però ell no es fa il·lusions. He dit la veritat, no he volgut adular-lo vilment. Però el cert és que ni els llavis, ni les genives no els té vermells.

—No. Jo sóc negre. La meua mare no ho era tant com jo. La meua filla tampoc. El meu avi era un blanc espanyol. D'ell em ve el nom d'Urrutia. Crec que era basc. Es va ajuntar amb una negra i van tenir la meua mare. Però aquesta fou dona d'un negre. I així he nascut jo.

Ell no sembla dominat per cap emoció que transpiri. Jo no puc enraonar. La veu em trairia. Una tristesa profunda m'opremeix el cor.

Cal desviar la conversa. No sé si això és l'amor o si hi ha alguna cosa més en l'amor. Però el cas és que els blancs i els negres no es repelleixen en la procreació. He sentit a dir molt sovint a Cuba que els catalans i els biscaïns no tenen cap escrúpol a tenir dona negra.

—Sí, però no cal donar al fet una significació que no té—va observar-me un dia el meu amic Arissó—. El català tenia la negra per escarrà. Treballava de dia com una bèstia i dormia amb l'amo de nit. Després, quan ja havia fet prou diners, el català un dia se'n tornava a la pàtria i no es recordava més de la negra ni dels seus fills.

La naturalesa no ha posat en el cor dels homes cap obstacle a la fusió de les races. Un negre i una blanca, no tan sovint però com un blanc i una negra, són en això només que un home i una dona.

Jo sento una dificultat que ve del color davant de la negra que ho és del tot. Però les negres de color de xocolata, si es pinten de vermell els llavis i relleven de roig les galtes amb algun ardit de tocador, afegeixen a la seva feminitat un incentiu aspre. Em diuen que a Cuba les mulates són fins preferides a les blanques per a cocots i com a amants d'això que se'n diu un home de món.

El diàleg em ve bé per a una de les preguntes més íntimes i val a dir que l'Urrutia me la contesta coratjosament.

—La dona negra que li agrada més al negre és aquella que té les línies més semblants a les de la dona blanca.

No hi ha un ideal negre de bellesa. La confessió seria humiliant si el negre sentís un ideal de raça. Però no el sent. Essent així la raça pot desaparèixer. El seu més profund anhel és l'absorció en la raça del que fins per a ella ha arribat a ésser l'home comú.

Aleshores la separació a Cuba entre el blanc i el negre és senzillament una qüestió de valors. Els homes ho han fet així, la societat ho ha establert així.

Als cercles més distingits de l'Havana el negre no té entrada. En alguns hotels i restaurants, tampoc. Fora d'això (i encara, em diu l'Urrutia, els diners hi fan de més i de menys) la situació política i social del negre és com la del blanc. Forma part de l'exèrcit i de la policia, vota i pot ésser elegit. Un negre fou president del Senat. Hi ha diputats i Secretaris (aquí dels Ministres en diuen Secretaris, com en la Novíssima República) de color. En els llocs públics no he vist que ningú es separés d'ells.

Es cert que el diuenge a la nit al capdell del Prado hi ha més blancs, i vora el monument de Maceo hi ha més negres. Però en general la població viu del tot barrejada. Només és que els negres no solen casar-se, ni saben fer-se un capital.

En la fulla *Ideales de una Raza* l'Urrutia mira la qüestió cara a cara, sense sentimentalismes, ni odis insensats. «Caseu-vos. Feu diners», diu als homes de color. Però no cal desafiar el blanc ni fer-li concurrència perquè és més fort i ens vencerà.

—Qui podem substituir—em diu—és l'Oriental que s'acantona pels carrers de Finlay i Dragones, i el polonès que viu a ciutat vella. Jo he venut fruites al carrer. En aquesta ciutat de l'Havana hi ha oficis que els blancs no volen fer. I nosaltres ens hi podríem fer forts.

Però, el creuen? Se l'escolten? No són més aviat els blancs els que lleigixen la fulla per una malsana curiositat? El meu interlocutor no es dona. Al principi, sí. Però ara els negres comencen a llegir-lo. I ell creu que comprenen.

M'ensenyà el local. Diu que em presentarà a Don Juan Gualberto Gómez. El negre amic de Rafael M. de Labra, D'Europa havia tornat amb un paraigua. I una vegada que havia de fer la revolució, en eixint de l'Havana, es feu fonedís. En Planiol que m'explicava l'anècdota em repetia el dir de la gent:

—A don Juan Gualberto Gómez se le trabó el paraigua.

L'Urrutia té una gran admiració per aquest escriptor infatigable.

Quan ens acomiadem em dona un retrat seu amb aquesta dedicatòria:

«A don Pedro Coromines, fraternalmente. G. E. Urrutia. Habana, Nov. 6-930.»

Jo li n'he enviat un de meu amb unes paraules que responen cordialment a les del seu. Després m'ha demanat que li enviés dedicada l'obra meua que jo estimés més.

He explicat a don Fernando Ortiz la meua conversa amb Gustavo E. Urrutia. I em diu que és descendent d'un príncep negre. I que algunes vegades ha signat escrits seus amb el nom del seu avi africà.

El senyor Aixalà diu que l'Urrutia no m'ha enganyat. Ell no vol saber res amb els negres. Però d'encà de la guerra de la Independència, Cuba ha correspost a l'heroica conducta dels negres amb una cordialitat que no es troba enlloc més.

—Si va a Tampo—afegeix—, ja veurà que no és tot u. Allí fins al tramvia hi ha un recó per als *coloured men*. Un espanyol que s'havia amistançat amb una negra fou linxat i mutilat horrosament. L'endemà, les seves vergonyes d'home eren exposades al mostrador d'un establiment públic.

En un full dels *Ideales de una Raza* he llegit la relació que hi fa Tomàs Savignon, de Guantánamo. Es titula *Mi Amigo Blanco*.

A estudi, els dos nens s'havien fet amics. L'un era blanc, l'altre era negre. Quan començaven a fer-se grans, un dia el blanc no va anar més a l'escola. El seu amic va cercar-lo pertot arreu. Fins que la germaneta del company, la més rossa, li va dir que els seus pares l'havien enviat a Europa.

La criatura va tornar plorant a casa i digué al seu pare que volia anar a Europa: «Que t'has tornat boig? Si això cau cap a Espanya...»

Van passar alguns anys. Un dia a l'Havana el negre va sentir que l'abraçaven. Era l'amic blanc que havia tornat. Espontàniament l'afecte reprimí en tants anys d'enyorrança, esclatà.

El blanc va convidar el seu amic a sopar en un hotel de luxe. L'amic era ric: els criats, de mala gana, van haver de fer els ulls grossos. Però en acabar de passar la porta, el pobre paio oia un diàleg que acabava així:

—Pero quién será el negro ese?

—Algún overraco.

En girar-se va veure els ulls hostils dels dos herculis cirabotes, cancerbers de banús, que feien riure els seus parroquians blancs a la porta.

Després el negre va veure encara algunes vegades per l'Havana el seu amic. Però ja no el va saludar.

PERE COROMINES

Y —Y viu a París, hi té una casa i un taller; passa, però, moltes estones a les quadres de cavalls de Normandia, i deixa anar el fum de la seva pipa pel morro quadrat de les vaques; aquell morro de les vaques que pintava Troyon i que encara té una taca de tinta negra. Y ve per Nadal i per la primavera a Barcelona, i es passa un parell de mesos a la mostra penya de l'Ateneu. Y sempre va vestit de color de fum, un negre destenit o un gris tenyit. Porta una corbata tenebrosa amb cinc pèsols blancs o tres ratlles blanques. La seva cara és de color ocre lleugerament tenyida de rosa. La boca de Y va ésser fabricada per portar una pipa Dunhill i per no ofendre mai a ningú.

Es curiosíssim el cas d'aquest home tímid com els erigons i com gairebé tots els mamífers que mengen insectes. Poques persones tenen una curiositat més complexa i una manera més fina i original de valorar i criticar les coses. La seva mentalitat d'un *bizarre* excessiu s'apuntala, però, en una copa de vi de Borgonya o en un pit de senyora d'aquelles que pintava Boucher. Per això si jugava en la conversa no perd mai; val a dir que les seves paraules no actuen mai com a ganivet, sinó com a una goma flexible, tolerant i comprensiva que no fulmina mai, ni es presenta d'una manera dogmàtica.

Y és un dels artistes més considerables de Catalunya. Ara vol vendre la seva col·lecció extremo-oriental, i vol comprar uns locomotors i uns *steamers* de joguina que fabriquen a Anglaterra segons tots els procediments científics. Y ha viscut molts anys en els parcs zoològics. Ha precisat en el seu dibuix inimitable el reuma dels elefants, la dispèpsia dels antílops i el càncer de les cacatues; és un especialista en la miopia dels peixos; els seus exemplars d'aquarium amb uns ulls inflats i unes aletes gelatinoses, fan somiar en els moments més aguts dels pintors xinesos.

Ara Y dibuixa cavalls i jockeys; dels cavalls ha arribat a precisar-ho tot. Pinta la suor dels cavalls de cursa. S'ha de convenir que la suor, aquesta cosa tan fisiològica, tan repugnant i tan poc amable, quan es tracta dels cavalls de cursa representa tot un altre món. Ve a ésser l'escuma dels nervis dels cavalls de cursa.

Els seus dibuixos van firmats amb la lletra Y i ara comencen a tenir crit a Londres. És natural que així sigui; la sòlida manca d'estridentia de l'art d'Y lliga d'una manera perfecta amb la lenta evolució de la boira britànica. Aquesta lenta evolució, gairebé imperceptible, és una de les coses més ofensives, més justes i més imposants del món. Y quan torna del viatge sentimental al voltant del nas de Chatot, o al voltant del nas de l'última *vedette* negra, li cauen fatalment dues llàgrimes davant dels moltons inflats i prehistòrics, els millors moltons del món, que serveixen per acabar de destruir els estòmacs de la «City» envernissats de mostassa.

Y és un home sense ambició; primer de tot perquè la seva ànima té uns reflexos tibetans esborrats amb paper de vidre, després perquè les seves corbates i les seves pipes desconexen el drama del problema econòmic. Y, sense fer cap mena de soroll, sense que el seu nom surti mai en els diaris, ha dut a terme des de bastants anys delicades missions diplomàtiques i delicades missions de cordialitat. En les nostres exposicions col·lectives, la cua anàrquica dels seus cavalls, resolta amb una sola pinzellada, fa constar la presència d'Y amb una mena d'exotisme gris i elegant, de la millor qualitat.

Seria difícil trobar al nostre país un *connaisseur* més exacte. Els seus dits cansats de pendre el pols al vidre i a la ceràmica, ara senten un desig especial pel níquel i les coses *standard*. En els films és d'una severitat irreduïble, en el jazz només admet les creacions 1940. Aquest dolicíssim esperit de contradicció és en la conversa d'Y una mena d'ensiam tendre i gençat.

Al voltant d'una taula de restaurant els temes de conversa s'allarguen com un melodrama ranci, ple de color i de policies engrèixats. El conyac posa unes tires de vellut torrat a la conversa. Y és un lector infatigable de l'última hora, li interessa la moral com li interessa la intel·ligència, com li interessa una cuixa d'anyell o una cuixa de duiuit anys. Aquest múltiple interès fa que les ànimes dels homes tinguin una mena de bromera que les fa digestives.

Josep Pla, que ha fet un llibre sobre Manolo, i ara té a punt de publicar un llibre sobre Pujols, diu que té ganes de fer un llibre sobre la personalitat d'Y. Això seria interessant, perquè la gent que s'ocupa de la lletra impresa en el nostre país és molt possible que no tingui una idea concreta sobre la personalitat moral i artística d'Y, una de les més curioses, més originals i més sòlides que existeixen.

Sospito que Y, si lleigix aquestes ratlles, mossegarà amb una profunda irritació el broc de la seva pipa Dunhill; sort que el broc és resistent. Perquè Y ja he dit que és d'una timidesa i d'una discreció una mica impròpies del nostre país. Nosaltres en general tenim una predilecció per les coses de tots colors, per l'arròs terrestre i marítim vegetal i animal; si poguéssim ens fariem un vestit d'aquest arròs i el lluiríem a qualsevol missa de dotze de les moltes que es celebren a Barcelona.

Y només pinta en blanc i en negre, no més parla als seus amics de debò.

Y es diu... però la moral de Y és d'un *chic* tan particular...

JOSEP MARIA DE SAGARRA

URODONAL

treu el dolor de ronyons perquè dissolt l'àcid úric

Estic satisfet del resultat obtingut amb URODONAL en tots els casos en que estic indicat.

DR. DOMINGUE ROJO

Catedràtic de la Facultat de Medicina de Sevilla

GRÁFIC INDICADOR DELS LLOCS A ONT ES LOCALITZA EL REUMA

Fontbernàt

Sastre

CUCURULLA, 2, 1.

Filharmonica de Barcelona

Direcció artística: JOAN MANEN

Tercer concert, dia 31 de gener, a les 6 tardes

Saló de Festes de l'Hotel Ritz

Concert de Musica "da Camera"

Amb la col·laboració de MERCE PLANTADA i "QUARTET CASALS", amb orquestra "da Camera", sota la direcció de JOAN MANEN.

Ciaviembai, PERE VALLRIBERA

CANTATA de Rameau; SUITE, de A. Massana S.J. (estrenes)

Cançons italianes i Pastorel·les

EXCLUSIU PER

A LA SOCIETAT DE NACIONS

La Comissió d'Estudis Europeus

En un moment en què tots els països d'Europa tornen a sentir una esgarripança de por de la guerra, s'ha reunit a Ginebra, al mateix temps que el Consell de la Societat de Nacions, la Comissió d'Estudis Europeus, nascuda de la idea de Federació Europea de Briand.

Entre les nacions europees evidentment poc aptes per a entrar dins les mires de

tre de les atribucions del Consell, que se n'ha ocupat en la seva sessió. A més, essent molt delicat tractar la qüestió política de la situació europea, s'ha optat per començar per l'estudi dels problemes econòmics, que en aquest moment de crisi de tot el món poden tenir una gran importància sobre el factor polític.

En aquesta reunió de Ginebra, la Comissió

Sessió inaugural de la Comissió d'Estudis Europeus

Briand, sobresortia Anglaterra, cap d'un imperi que amb prou feines pot dir-se europeu. La idea de Federació, a més, a molts els venia gran, de moment. Quan tot d'una va sortir la tesi salvadora. Una Unió d'Estats Europeus, sostenien alguns, no és un avenç, sinó un retrocés sobre la universalitat de la S. de N. Tots els Estats europeus estan lligats pel pacte de la S. de N., i si bé poden estudiar en comú els seus problemes propis, no seria ben vist que fessin una agrupació regional que podria anar contra els interessos d'universalitat.

Davant d'això Briand va renunciar, de moment a la idea que havia tingut en un principi, i els Estats europeus van limitar-se a constituir, dintre de la S. de N., una comissió que estudiés els problemes europeus i que presentés proporcions al Consell perquè decidís, d'acord amb els organismes de la S. de N., sobre el que s'havia de fer.

Aquesta Comissió d'Estudis Europeus és la que s'ha reunit a Ginebra. Les poques facultats que té sempre seran un destorb per a una actuació brillant. El principal conflicte existent, que és el plantejat per les minories alemanyes de l'Alta Silèsia, queia din-

ha començat una sèrie d'estudis encarrilats a resoldre les qüestions econòmiques dels països agrícoles del sud-est d'Europa. Donada la crisi de sobreproducció industrial de les principals nacions europees, ens adonem tot seguit de la facilitat de fer una obra útil i possible com a inici de les tasques de la Comissió. El comitè financer al mes de maig tindrà enllestit el projecte que, si no pot resoldre plenament la qüestió duanera almenys enfocarà el crèdit agrícola. M. Loucheur adhuc ha proposat, ara mateix, als països importadors de cereals d'entendre's entre ells per tal de comprar als agrícoles el que els resta de la collita de 1930. Això seria un remei immediat.

Algú trobarà que això és ben poca cosa i que no valia la pena d'imaginar una construcció tan grandiosa i reunir tants personatges per arribar a resultats de tan petita transcendència. Una conferència privada aconseguiria el mateix. És el tema de sempre. Però s'equivocuen. No és tot un simplement resoldre un problema econòmic internacional i plegar, o que els estadistes més eminents d'Europa comencin per un estudi econòmic els treballs d'una societat amb perspectives infinites.

Perquè tota la importància del Comitè d'estudis europeus consisteix en el fet que els ministres d'Estat d'Europa tinguin un nou motiu per veure's i tractar-se humanament, i no, com abans, a través de notes que encongien els marges de les negociacions i substituïen, amb evidents desavantatges per als homes i els pobles, la flexibilitat de les coses vives amb l'encarcament d'un mecanisme inexorable i estúpid.

A més a més, aquests ministres es reuneixen en nom d'una unió d'Europa; accepten, en certa manera, la idea que Europa forma com una família, i d'aquí endavant, poden esbravar tots els seus mals humors amb la confiança d'una plàtica de família.

Evidentment, el nom de Briand és el just per a presidir aquesta mena de còncave familiar; de tots els polítics europeus, els uns susceptibles, els altres abusadors i amics de presentar qüestions continuament, ell és qui sap més de portar el geni de tothom, de comprendre-ho tot i de desvetllar, amb una fascinació de simpatia, dins de cadascú, l'espurna de bondat i bona fe que tothom porta, molts de cops sense adonar-se'n ni ell mateix, i que serveix per a vèncer els impossibles.

I, com dèiem, el Comitè d'estudis europeus comença les seves tasques llavors que tota l'Europa ha sentit l'esgarripança dels himnes de guerra, després d'anys de silenci. Les seves tasques sens dubte que no seran ocioses.

Mirant a fora

Escutant Mussolini

Un dia d'aquests érem en un cinema popular, a la càmera d'un film l'estrena del qual se'ns havia escapat. Una de les actualitats del noticiari sonor era una allocució de Mussolini als abersaglieri. Els crits i xiulets del públic no ens deixaven sentir més enllà de la segona paraula del discurs del dictador.

Ara, darrerament, a París, els cinemes han projectat un interviu concedit per Mussolini a un periodista francès. Tot fa suposar que el Duce l'havia preparat acuradament, sabent-la dirigida a un públic no gaire ben disposat en principi. Mussolini no sols atengué a pronunciar el francès amb el mínim d'accent possible, sinó que condemnà eloqüentment la guerra, declarant amb veu-menència que no havia pensat mai a provocar-la.

Però el públic parisenc no se l'ha cregut gaire. En els millors cinemes és on més han abundat les manifestacions hostils.

El Kàiser i Albert I

Les Memòries de Bülow, per bé que prohibides a Alemanya, segueixen publicant-se en altres països. En un dels fragments darrerament apareguts, el príncep de Bülow refereix una conversa tinguda, en 1916, amb Guillem II. Parlaven de Bèlgica i, referint-se a la sort que escauria al rei Albert, el Kaiser digué:

—Albert es quedarà a Bèlgica, perquè és un sobirà de dret diví. Però ballarà al so que jo toqui. Les seves relacions futures amb mi seran semblants a les del kedive d'Egipte amb el rei d'Anglaterra.

El pària distingit

Una de les personalitats més remarcables que ha assistit a les deliberacions de la Taula Rodona, ha estat el maharaja de Baroda, les possessions del qual tenen una superfície més gran que la de Bèlgica.

Aquest príncep ha pagat els estudis en universitats angleses a un pària de Bombay, Bim Rao Ramdji Ambekar, que s'ha convertit en un economista autor d'obres sobre qüestions de la Índia que frueixen de molta autoritat. Així i tot, a Bombay està obligat a viure en el raval destinat als pàries.

Però a Europa ja és una altra cosa. En un sopar que oferia als delegats hindús, el maharaja de Baroda no vacil·là a invitar-lo. Alguns delegats hindús estigueren a punt de no assistir-hi. El maharaja els hagué de convèncer d'un a un:

—Ara som a Europa. No hi haurà cap europeu que compregui com podem reivindicar la nostra llibertat, tot conservant al mateix temps aquests prejudicis de casta.

Els informats

Els periòdics francesos ja comencen a fer calendaris sobre l'elecció del primer magistrat de la República. Seguirà essent-ho Gaston Doumergue, «Gastounet», com li diuen les revues de Montmartre?

Si és així, no podrà produir-se cap incident de la mena del següent.

L'endemà de la seva elecció, que li feia ocupar la vacant produïda per la dimissió de Millerand, Doumergue baixava pels Camps Elisis, en el cotxe presidencial, entremig de la multitud arranjada que l'acclamava.

Tot d'una, d'un grup surten uns crits proferts amb tota la bona fe:

—Vive Millerand!

Doumergue, amb aquell somriure sense el qual no s'ha vist mai cap caricatura seva, digué als seus acompanyants:

—Ja veieu si n'hi ha de gent que encara no ha llegit els diaris!

Els guardians de la moral

Els racistes alemanys, no sols s'ocupen de la incorruptibilitat dels funcionaris republicans, sinó que també vetllen per llurs virtuts familiars.

Ja fa temps, Grzezyński, ministre de l'Interior, hagué de dimidir perquè s'havia estat-jat en un hotel de Viena amb una dona que no era la seva. Els racistes van cuilar a fer córrer la notícia, sense dir que Grzezyński viu des de fa molts anys separat de la dona, però aquesta no es vol divorciar.

No fa gaire, els racistes encara han fet millor. Un dia, el prefecte de policia rebia una carta d'una ballarina citant-lo en un restaurant de moda. El prefecte no en va fer cap cas. Però pocs dies després, un diari racista, el «Völkischer Beobachter», publicava una foto d'aquella carta, sota el títol: «El senyor prefecte es diverteix...»

«181 banquers francesos han estat detinguts.»
(Els diaris)

—Què voleu?
—Voldria fer una petita operació bur-sàtil...
(El 420, Florència)

ANNA PAVLOVA

El cigne ha mort. Finalment ha adquirit un gruix real d'agonia tants i tants cops fingida damunt l'escenari. Ara, la contorsió del coll i la genuflexió no han estat simples punts marcant el final de la dansa i desvetllant l'entusiasme de les sales curules.

Ignorem els detalls. Voldríem, però, que la fi d'Anna Pavlova no hagués tingut lloc en una escenografia massa dramàtica. Que en aquest Hôtel des Indes, de La Haia, del qual ens parlen els telegrames, s'hi respi-

glattera, el Kaiser Guillem... A costat d'ells no hi manquen tampoc els noms daurats de la democràcia: Vanderbilt, Otto Khan... i els altres noms dels artistes que han marcat l'època: Eleonora Duse, Victor Bakst, Sarah Bernhard, i, sobretot, Saint-Saëns, el nom del qual es veurà encara ben sovint unit amb el de la dansarina pel guionet musical de la Mort del cigne.

Apart d'aquesta nomenclatura confortable és interessant fixar la dona en un moment íntim, i de contracop, fixat també l'artista. Ni l'una ni l'altra anirem a cercar-les gaire lluny. Contarem simplement un episodi del pas d'Anna Pavlova per Barcelona, ara fa uns sis anys.

A la dansarina del ballet imperial rus algú devia parlar-li de Pauleta Pàmias, mestressa del cos de ball del nostre teatre del Liceu. Aquesta, un bon dia, es veié sorpresa amb la visita de l'espòs de la Pavlova, en demanda d'hora per a unes lliçons. I en l'estudi modest del carrer de Sant Pau, el brillant estel internacional aprengué de la Pauleta els passos de sevillanes, boleros, extremeries i altres danses espanyoles.

La senyora Pauleta Pàmias una tarda agafà les castanyoles i davant de la Pavlova dansà un bolero, cosa que, degut a la seva edat, no havia fet de molt temps ençà. Aquella dansa interpretada per la respectable mestressa barcelonina produí en la Pavlova una emoció tan forta que s'exterioritzà en un veritable plor.

El plor commogué la Pauleta, tot encomanant-li les llàgrimes; i aquest fou l'acabament inesperat d'una d'aquelles lliçons de la Pavlova en aquell pis del barceloníssim carrer de Sant Pau.

A les nostres preguntes sobre quina impressió li havia causat la Pavlova en les seves visites a Barcelona, ens ha respost la senyora Pàmias que en tot moment es sentí davant d'una gran senyora; que el seu amor a l'estudi era una cosa realment seriosa, car es desesperava si la destorbaven en els moments de treball, i que aquest treball Anna Pavlova el duia a terme amb un mètode i una regularitat del tot perfectes.

I com a dansarina? La Pauleta ens diu que va trobar a la Pavlova realment a l'alçada de la seva fama. Però, potser en aquests darrers temps ella ja no havia de ballar... Els anys, malgrat tot, començaven a deixar-se sentir.

Aquests mots ens han fet pensar si la Pavlova, mimada del destí, no ha obtingut també de la mort un tracte de favor. El lloer marcit és un magre aliment pels devoradors de la glòria.

ANDREU A. ARTIS

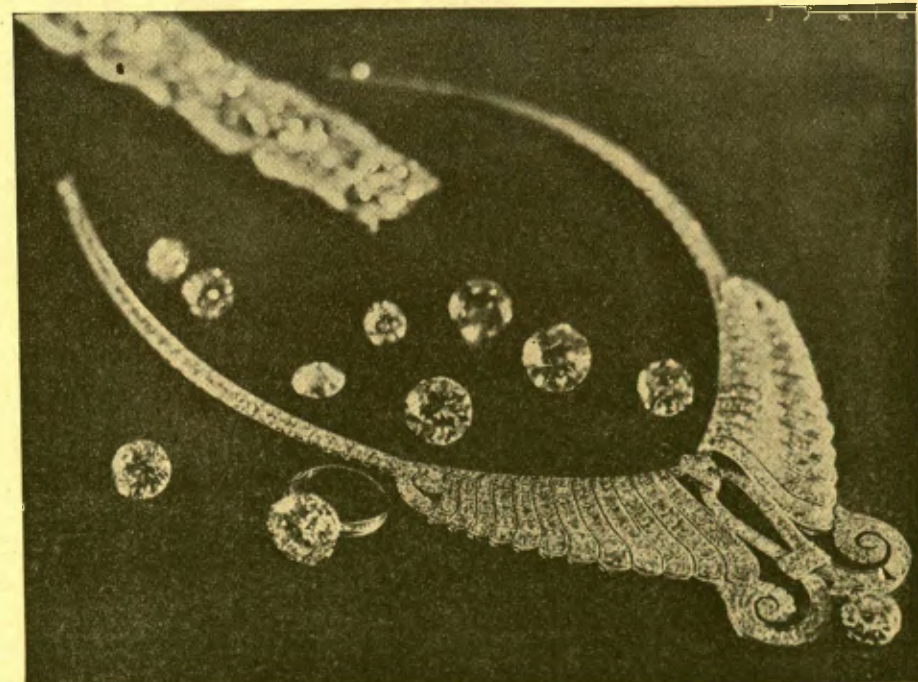

NOVETATS
EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Fontbernàt
Sastre

CUCURULLA, 2, 1.º

J. R O C A

RAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE BACARDI, 2

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

LES LLETRES

«Anglesos francesos i espanyols»

L'admiració és, sovint, una forma noble de l'ambició. Es per això que certes admiracions són tan reveladores. Salvador de Madariaga, que representa per nosaltres el tipus perfecte d'intel·lectual, és un dels homes que admirem més particularment.

Vingut del camp científic—enginyer de mines— a la literatura, ha conservat de la seva antiga professió una capacitat de síntesi, un afany constructiu i una necessitat de comparació i de discussió, que el disposen especialment per als estudis psicològics de gran envergadura. Madariaga abandonà la seva carrera per a lluitar-se al periodisme. A ell deu l'agilitat de l'estil, la informació extensa i la seva facultat d'observació certera i ràpida. Funcionari més tard de la Societat de les Nacions—Director de la Secció de Desarmament—, on la seva vasta cultura internacional i la seva gran activitat trobaren una aplicació eficaç i foren aviat remarcades, el seu pas per aquell organisme li aportà una experiència dels antagonismes entre les nacions i el desig de dedicar-se al servei de la pau universal. Catedràtic més tard a la Universitat d'Oxford, ha perfeccionat fins a uns límits insuperables per a un estranger els seus coneixements de la literatura i la societat angleses i ha adquirit un domini extraordinari de l'idioma. Els seus estudis i un llarg sojorn a França li havien ja donat ocasió d'assimilar-se la llengua i la cultura franceses, de tal manera que Madariaga escriu avui els seus treballs, indistintament, en qualsevol dels tres idiomes.

Altament, Salvador de Madariaga ha sabut establir una línia divisòria en la seva obra entre l'activitat poètica o purament literària i els estudis filosòfics i assaigs crítics. Poeta classicitzant de pura filiació espanyola (*Romances de ciegos*) i humorista de l'escola anglesa (*La Jirafa Sagrada*), dues facetes molt interessants de la seva activitat creadora—personalitat ètnica i ductilitat assimilativa—, és a la vegada, i sobretot, un crític literari intel·ligentíssim (*Ensayos angloespañoles, Semblanzas literarias contemporáneas, Shelley, Calderon and other Essays*) i un assagista psico-filosòfic de primer ordre (*Guia del lector del Quijote, Arceval y los Ingleses; Ingleses, franceses y españoles*). Aquest darrer llibre—assaig de psicologia col·lectiva comparada—li ha valgut el premi atorgat per *L'Europe Nouvelle* al millor estudi de política internacional de l'any 1930 i és, fins avui, el punt culminant de la seva obra.

Diffícilment podria trobar-se a Europa un home més ben dotat i més ben preparat que Madariaga per a l'estudi comparatiu d'aquests tres pobles. Tres races, tres cultures, tres civilitzacions, similars en aparença, però d'una profunda diversitat en les capes subconscients. *Anglesos, francesos i espanyols*, amb una minuciositat i una lucidesa extraordinàries, posa a nu llurs diverses característiques ètniques i les essències més profundes de llurs temperaments. Amb una subtilitat meravellosa a la qual no escapa el més imperceptible matis, amb un bisturi hàbil i implacable, fredament científic i apassionat per l'exactitud fins a l'exageració, Madariaga posa a prova totes les seves facultats, la seva penetració i el seu enginy i ens dona unes làmines completíssimes d'anatomia psicològica. No és un home-típus

de cada una de les tres nacionalitats el que li serveix per al seu assaig, sinó les tres races, les tres cultures, les tres civilitzacions, estudiades en cada una de les diverses manifestacions de llur esperit.

Es impossible de resumir en un article un llibre complex i estructurat d'una manera matemàtica com el de Salvador de Madariaga. Per a ell, la característica (ideal-sentiment-força) de l'anglès és l'acció, la del francès, la intel·ligència i la de l'espanyol, la passió. El centre de gravetat psicològica de l'anglès es troba en la voluntat; el del francès en la intel·ligència, el de l'espanyol en l'ànima (*Fairplay, droit, honor*). O bé, dit d'una altra manera, més exacta, que l'anglès, el francès i l'espanyol són els caràcters nacionals que més s'aproximen, respectivament, al tipus pur de l'home d'acció, de l'home de pensament i de l'home de passió. Però com que limitar a aquesta tendència predominant fóra amputar dos terços de la seva complexitat, Madariaga parteix del següent quadre per a estudiar de la manera més completa i precisa possible tots els casos que poden presentar-se:

	TENDÈNCIES PREDOMINANTS QUE DETERMINEN L'ELEMENT ACTIU		
	Acció	Pensament	Passió
Acció	II/1 L'acció en l'home d'acció.	I/2 L'acció en l'home de pensament.	I/3 L'acció en l'home de passió.
Pensament	II/1 El pensament en l'home d'acció.	II/2 El pensament en l'home de pensament.	II/3 El pensament en l'home de passió.
Passió	III/1 La passió en l'home d'acció.	III/2 La passió en l'home de pensament.	III/3 La passió en l'home de passió.

Aquest quadre és el canemàs del llibre i els nou aspectes que ofereix, estudiats per columnes i per línies, li serveixen per a l'estudi dels tres pobles i revelen tot un sistema complex de semblances i simetries, de tal manera que els tres caràcters estudiats ens són presents, no com a radicalment diferents, sinó com a transposicions d'una mateixa melodia en tres claus distintes: la clau d'acció, la clau de pensament i la clau de passió.

Però això no pot donar una idea del que és el llibre de Madariaga que cal llegir per a comprendre i admirar. Si, com creiem fermament, el més gran escriptor és aquell que ens arrenca al nostre egoisme i ens interessa a l'espectacle d'altres existències, aquell que ens eleva per damunt de les baixes contingències materials i exalta les forces del nostre esperit amb la fulguració d'una mirada que il·lumina vastos espais, Salvador de Madariaga és un gran escriptor.

LLUÍS MONTANYA

VARIETATS “Epitalami”, op. XXV

Henri und Thomas Mann

Els Mann són dos germans, com tothom sap. El que ja no sap tothom és quin és l'un i quin és l'altre. El gran, Henri, no esperà l'armistici per detestar i atacar el règim imperial. En juliol de 1914 tenia acabada la seva novel·la *Der Untertan*, llibre feroç, sense pietat per al règim, requisitoria implacable que la censura, agreujada per l'estat de guerra, prohibí; no aparegué fins la tardor de 1918.

Thomas Mann, en canvi, cap a finals de 1914, segur de la victòria alemanya, publicava a la *Neue Rundschau* el seus pensaments sobre la guerra, francament bel·licosos. Al mateix temps, també publicava un assaig, *Frederic II i la coalició*, defensant les tesis militaristes alemanyes.

El seu germà Henri, per contestar-li sense esverar els censors, escriví en *Die Weisse Blätter* (desembre de 1915), una ressenya del procés Dreyfus: atacant els militaristes francesos, tirava contra els militaristes alemanys i el seu germà mateix. Aquest responia en les *Consideracions d'un apolític*, atacant l'Occident, la democràcia, l'herència llatina, l'Imperi romà, l'Església, el Renaixement i la Revolució francesa, verins mortals oposats a la música alemanya, filla dels caos profund, generadora de la cultura. Acabava denunciant el seu germà Henri com un perill públic.

Va venir que *Der Untertan*, de Henri Mann, fou traduït al francès sota el títol de *Sujet*, molt malament per cert. Doncs bé, un professor d'alemany feia una crítica severa d'aquesta traducció, però atribuïa l'obra a Thomas. Comèdia, un dia, parlava de Thomas Mann, i il·lustrava l'article amb un retrat de Henri.

Ara potser encara hi haurà més confusions, perquè sembla que Thomas Mann s'ha penedit. Fa poc firmava un manifest contra la preparació militar de la joventut i donava una conferència declarant-se partidari de l'acostament franco-alemany.

“Mot d'esprit”

Jean Galtier-Boissière i Bernard Zimmer han fet un llarg reportatge sobre Berlín.

Tot d'una vegada els directores d'una de les cases editorials més fortes d'Alemanya—la Scherl, del grup reaccionari Hugenberg, no més comparable a la Ullstein, del grup jueu—, es parla de llibres de guerra.

Un ex-combatent dels presents, diu: —Hi ha bons soldats i soldats mediocres. El llibre de Remarque és el llibre del mal soldat...

El Dr. Fessmann, director de la Scherl, interromp:

—Remarque? El vàrem tenir després de la guerra, va estar tres anys empleat en un dels nostres magazines esportius. Va deixar la col·locació lleialment abans de publicar el seu llibre. En aquella època, Remarque era el soldat desconegut...

Contra els “Dix”

André Billy, ja conegut a Barcelona, almenys pels socis del Conferència Club, ha atacat, des de la *Revue de la Femme*, el Premi Goncourt, més ben dit, la manera com l'apliquen els Dix, a càrrec dels quals està la seva atribució.

«L'Acadèmia Goncourt no estima els escriptors massa coneguts a París. Els prefereix els plantadors, els oficials de marina, els institutors de província, els funcionaris, en general les persones que viuen lluny i de les quals encara no ha parlat ningú.

«Després d'haver prestat uns serveis reals, el Premi Goncourt ja no correspon a l'estat present de la «cosa literària». Designa arbitràriament, brutalment, una obra que, de deu vegades nou, no hi havia cap raó per preferir-la a una altra.

«Així encoratja en el lector una peresa del judici contrària al principi mateix de la vida literària, la qual és feta essencialment de llure examen.

«I després, es veuen bé les vocacions literàries que el Premi Goncourt ha encoratjat més o menys legítimament, però no es veuen les que ha reprimat, paralitzat i destruït. Breument, el tinc per inútil. El tinc per perillós.»

Fórmula de felicitació

Ara que les darreres promocions de la Legió d'Honor francesa estan plenes de noms d'escriptors, recollim una fórmula de felicitació original:

«Us felicito d'ésser el que sou, i per consegüent també cavaller de la Legió d'Honor; però sou això com molts; i les altres coses, ja les éreu com a persona. Per ésser just, caldria felicitar-vos cada dia.»

Aquesta felicitació fou adreçada per René Boylesse a Marcel Proust, fa deu anys.

J. M. López-Picó ha publicat el seu opuscle XXV i amb ell, per tant, celebra les seves noccs d'argent líriques. Amb poetes com ell, però, que fan de la vida i de l'art una mateixa enllaçada doble deu creadora, celebrar unes noccs d'argent poètiques ha d'equivaler, indefectiblement, a celebrar unes noccs d'argent vitals. Es per això que l'opuscle XXV se li ha convertit en un *Epitalami*. J. M. López-Picó, en començar una data intel·lectual, ha fet derivar la seva flama creadora cap al costat cordial. I *Epita-*

López-Picó, per Callicó

lami se li ha transformat en unes noccs d'argent amoroses i en un cant augural entorn d'ell mateix i d'aquesta prolongació humana del líric que és la «muller lleial».

Talment com en arribar al cim d'una muntanya hom descobreix el paisatge infinit i en destria les gradacions de color i volum, així en arribar a l'opuscle XXV hom pot començar d'ordenar els escolis que glosin críticament la seva lírica completa. Per de prompte, cal fer la separació entre l'autor dels poemes curts i els poemes llargs. *Epitalami* continua el cicle del poema extens, continuador aquest, al seu torn, del vast i potser únic poema que J. M. López-Picó va transformar i complicant sempre, com si fos un múltiple argument ric en facetes anímiques. El punt de partida líric d'aquest cicle en diverses parts, cada vegada més responsablement represes, podríem dir que és una derivació nuament genèsica. És el mite líric de la creació: Déu, Adam i Eva. La nova interpretació, per tant, batejada amb el nom d'*Epitalami*, deriva, com un ample radi de llum, del fogar més complet d'aquest caliu genèsic, que és la *Involució secular*.

J. M. López-Picó emmarca *Epitalami* amb un *Pròleg* i un *Epíleg* comentadors, líricament, del moment d'experiència vital que és el poema. I sembla que amb ells dos hagi volgut marcar una tangent obliqua que transposi la seva creació del pla subjectiu al pla objectiu. Del vers del *pròleg* que diu: *Vela a tot vent el pensament s'esfuma*, al de l'*epíleg* que fa: *El món és tot fora de mi*, la gradació lírica recorre tots els tons cordials i mentals, com en un cromatisme verbal liquidador de la seva densa *foguera clamorosa de preguntes*. Creiem que és degut a aquesta desviació subjectiva i objectiva l'esbiaixament de les imatges, gairebé fugitives al llarg de les estrofes, com si fossin contemplades d'esquellentes i dibuixades amb un simple toc verbal afuat. *Epitalami*, més que no pas un poema construït amb paraules i amb imatges, és una gradació de matisos verbals que de tant en tant descobreixen, com entre un caure de plectres de cordina, un caire angulós d'imatge vaga. Per contacte de matisos, doncs, el líric pot transformar el cel, aquest *espai convertit en llar familiarment*, en una vasta i multiplicada *harmonia dels àngels concertada*. En realitat, el poema és això: un camp d'atzur llaurat pels núvols i sembrat pels àngels, escenari lluminós que centren les figures de l'home i la dona, fent parella benaurada, en un nou avatar posat al dia del mite secular de la creació.

Naturalment, quan el líric que tracta aquest tema és un mestre en disciplines de versificació, el tema no és més que un mer pretext per a fer decorativisme expressiu. J. M. López-Picó fa servir la rima d'al·lucenament, amb un funambulisme majestuós de dignitat, per a disparar la trajectòria lenta i greu de les seves líriques paraules retalla-

des. Diríem que s'hi gronxa. Diríem, àdhuc, que la garlanda harmoniosa té un bressament inefable i enterbolidor de l'esqueletic fons auster. Llum i roses, coloms i rossinyols, aloses i fruites, seda de l'aigua i vellut de les branques madures, només en dues estrofes, decoren el poema, interminablement, amb un elegantíssim i contingut decorativisme renaixentista. Hom pensa en un ample marc policromadament compost per un *Della Robbia*, al mig del qual, voltada de setí blau-mari, la doble imatge de l'home i la dona ocupés el lloc de la madona solitària. Per dir-ho amb mots del propi J. M. López-Picó, el seu poema és un *espectacle desplegat en festa*, en una festa, ja no cal dir-ho, totalment catòlica, com una mena d'ofici solemne de l'amor conjugal i madurat i agraït, a través i per damunt del qual totes les formes del misteri portant la *nuditat com la corona* teixissin i allessin i mantinguessin en l'aire un baldaquí triomfal, recer de l'eterna parella benaurada, representació carnal del *seny etern que llaura*. Hi ha un moment, al cim de la simfonia de les paraules radiant, en què el líric, fent del sol una *brasa de diamant en llar de glòria*, parla magníficament de la *integritat rodona de la Forma*. I hom no sap ben bé si aquesta Forma amb majuscules és el símbol eucarístic o el símbol artístic perfecte. Tanta és la compenetració de lirisme i de vida que J. M. López-Picó posa en el seu jubilar *T'estimo*, contrador de l'acció lírica, rimant amb el mateix mot, com si les vibracions paradisiàques dels mots d'amor no trobessin un consonant prou pur per a rimar fora d'elles mateixes...

J. M. López-Picó navega vent en popa mar endins del seu líric dilatant silenci. No és cap secret per a ningú dir que la poesia catalana actual no marca ja un to general, sinó que existeix i s'afirma per conjunció de matisos. Cada matis perfecte, com és naturalíssim, interpreta líricament la noble facultat lírica de cada personalitat responsable. J. M. López-Picó, a l'hora de les noccs d'argent, marca un to de totalitzada sumptuositat verbal. Pecarà d'ingenu i de bàrbar qui s'entesti a fixar «què vol dir». Farà bé, en canvi, si es proposa escoltar i admirar «com ho diu». Aleshores comprendrà que, tant el seu punt de partida líric com la seva interpretació verbal, estan íntimament i noblement embolcallats i magnificats per aquest purpurí *vel de senyoria* de què ens parla el mateix al darrer vers del seu *Epitalami*.

A. ESCLASANES

Obres d'Arquitectura, Escultura, Pintura, etc. Antic i modern
Llibres d'Art
BANYS NOUS, 5
Telèfon 2 05 42

Acaba de publicar-se el
V volum de la

**HISTORIA NACIONAL
DE CATALUNYA**

per A. ROVIRA i VIRGILI

Preu: 40 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

17, Plaça de Catalunya, 17

ABRICS

La millor col·lecció
Els millors preus
Les millors classes

F. VEHILS VIDAL

Abric reclam 75 ptes.
Abric novel·la 90 ptes.
Abric fantasia 125 ptes.
Abric Ausiralla . . . 150 ptes.
Abric folro camussa . 175 ptes.
Trinxera des de . . . 35 ptes.

PLOMES ANGLESES 20 PTES.

La Belleza i la Joventut

Hom intenta aconseguir-les amb molts mitjans, però rares vegades s'ataca el mal en la seva rel. Els dolors de tota mena, els de cap, migranyes, neuràlgies i els trastorns mensuals de la dona van deixant llur rastre. Una arruga darrera d'una altra van gravant-se en el rostre, els ulls perden llur brillantor, puix que cada sofriment produeix al mateix temps una depressió en l'ànim.

Tingueu, doncs, bona cura de tenir sempre a mà la

CAFIASPIRINA

que no solament allunya els dolors, sinó que té també l'acció reanimadora i estimulante de la cafeïna i amb ella és el benestar i la satisfacció que us ajudaran per aconseguir la bellesa i la joventut.

Preneu, doncs:

CAFIASPIRINA

No afecta el cor ni els ronyons

Aigua mineral natural

Vichy Català

Digestiva

Excel·lent per a taula

ESPECIALITAT
EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

**BALL
BENIGANI**

Dia 7 de febrer, nit, a
L'Ocell de foc

Consell de Cent, 224, 226 i 228
Telèfon 31963

Invitació senyor : 8 pessetes

I E L T E A T R E

AL TEATRE OLYMPIA

L'Opera Russa de París

Es curiós, tant pel que fa a la substància musical, com pel que toca a l'estil i a la tècnica de la partitura de la *Khovantxina*, a apenes s'endevinaria que aquesta obra mussorgskiana és posterior d'una colla d'anys al *Boris Godunov*. És difícil de dir com i per què, però teniu la impressió que tot és més «regular» aquí, més civilitzat, més *sage*. Aquella cabellera hirsuta i el despenjat genial del Mussorgski del *Boris*, tan rebel a la pinta de Rimski-Korsakov, sembla que s'hagi deixat amoixar i adhuc ha pres per ci per lla un ondulat d'una correcció que devia encantar el professor.

Aquella gota de licor italià (penseu en el duo de Marina i Xuisi abans de protestar), que porta la melodia del *Boris* en alguna pàgina, corre més abundant per la vena melòdica de la *Khovantxina*. A l'últim acte, sobretot, en el petit duo de Marfa i el príncep Kovanski, arriba a un grau de dolçor que fa pensar seriosament si Rimski no haurà forçat la dosi i no en serà en gran part responsable. Ha estat capaç d'això i molt més, com ja se sap bé avui. La seva tutela plana com una ombra damunt de tota aquesta partitura. El Mussorgski de *La cambra d'infants* o de les *Cançons i danses de la mort* hi és a tot arreu, però com velat, com en to menor. No hi ha la lluminositat ni el nervi del *Boris*, ni la brillantesa dels seus «números» de parada; la riquesa d'invenció, l'originalitat indomable dels seus períodes asimètrics i de les seves grafies harmòniques de la *Khovantxina*, tot hi és més polít, suavitzat i amb els caires morts.

La mà—i la barba—del professor, es veuen passar per la partitura a diferents indrets amb molta claredat, i d'una manera inconfusible en les danses perses. El «procediment» d'instrumentació adhuc podria citar-se aquí com un exemple dels més típics de la manera, no de Mussorgski, sinó de l'autor del *Gall d'or*.

Així i tot, però, la bellesa de la *Khovantxina* s'ha demostrat—com el *Boris*—indestructible, a desgrat de totes les barbes. Es plene de moments admirables que s'han de posar entre els més felïços de l'òpera russa. Només que pel bellíssim tercer acte—pel meu gust, el més ric de substància musical—valdria la pena d'incorporar i de mantenir la *Khovantxina* en el repertori. Tots els chors d'aquest acte, l'Ària de Xakloviti i l'escena característica de l'escriu, són peces mestres, veritables peces d'antologia.

El *Boris* que avui coneixem és el *Boris* falsificat per Rimski-Korsakov. L'expressió és dura, però no excessiva. Robert Godet, a la *Revue Musicale*, i Egon Wellesz, a la *Musik*—els primers que varen tenir ocasió de veure la partitura original de Mussorgski—, ens han fet veure amb exemples, que són una acusació aclaparadora, l'audàcia desconcertant, la total manca d'escrúpul amb què Rimski va procedir a la «correcció» del *Boris* autèntic.

L'èxit sensacional que va tenir a la primavera del 1928, a Leningrad, l'estrena del *Boris* original, va decidir la secció de música de l'Editorial Soviètica a publicar una edició completa de les obres de Mussorgski rigorosament basada en els manuscrits de l'autor. Fins ara han vist la llum, al costat de la reducció a piano del *Boris*, una sèrie de petites composicions vocals, i, sobretot, les meravelloses *Cançons i danses de la mort*.

La confrontació d'aquestes publicacions amb les «transcripcions lliures» de Rimski—així les anomenava ell mateix—fan enyorar definitivament la llegenda propagada per l'escola rimskiana, que ens volia presentar un Mussorgski diletant, deixat de la mà de Déu i orfe de les tècniques més elementals, i les seves obres com el *gàchis* d'un geni alcohollitzat, visions d'una estranya lucidesa i puixança musical, però que no haurien estat presentables sense la «re-

dacció» de Rimski. No; Mussorgski tenia plena consciència del que feia. Els seus quaderns d'esbossos parlen un llenguatge ben clar en aquest sentit. El seu desig vehement de «veritat» musical, l'horror que sentia per la fórmula estereotipada, per la frase feta, li fan rebutjar tenaçment tots els clíxés d'escola i l'empenyen a innovar, a crear

Slavianski d'Agrenov

de nou tota cosa, cada harmonia, cada marxa de veus, com si res hagués estat, sense recordar que s'hagi fet música abans que ell i que tots aquests elements tenien un funcionament tradicional.

Però aquestes harmonies anti-escolàstiques, que irritaven el bon sens del professor Rimski, i que ell anava redreçant infatigablement, anticipen el concepte debussyista i postdebussyista de l'acord i del «color» harmònic, en una mida molt més important del que fins ara s'havia pogut sospitar. I els chors del *Boris*, en l'escriptura original, sonen millor, és clar, que en la versió docta, i l'orquestra del diletant Mussorgski té qualitats i refinaments de sonoritat que la *cuisine* rimskiana no ha arribat a somiar mai.

Els artistes russos de París no ens podien dur, es comprèn, el *Boris* autèntic de Leningrad. Però sí que els hauríem pogut exigir almenys una versió íntegra de l'obra mestra de Mussorgski. La supressió d'escenes senceres i de personatges i tot és inacceptable.

En conjunt, la companyia d'òpera russa de París dóna una interpretació excel·lent d'aquestes obres. Remarcable sobretot pel moviment segur i animat amb què és portada tothora. El joc de conjunt està ben lligat; té disciplina i té estil. I és més rar encara veure tan acurat l'equilibri de l'ensemble i el sentit de la composició escènica. Els artistes russos són tots actors de raça; els seus personatges són viscuts i jugats intensament i sense un moment de *relâche* mentre són a l'escena, encara que tinguin un *tacet* de mig acte.

A remarcar, sobretot, el magnífic Boris de Romito Salaviev. Nina d'Agrenov presta al personatge de Marfa (Khovantxina) i a l'hostalera del *Boris* el seu contralt lluminós i un joc intel·ligent i matisat. Vladimir Karavia és un excellent actor i un cantant remarcable. Només es poden fer elogis d'un conjunt d'artistes com Olga Monkska, E. Richter, Zakharov, Dievski, Andreev, Levitzki, Kalnin...

Els chors admirables i plens de vida. Llevat d'alguna vacil·lació al començ, deguda tal vegada a la ingratitud acústica del local—sobretot quan al principi hi manca encara coixí de públic, aquest públic nostre que no sap ésser puntual enlloc—molt segurs i precisos. La plenitud sonora del registre greu dels baixos encanta, com sempre, i fa bisar algun número.

El mestre Slavianski és digne de tot elogi. Queda absorbit una mica per l'esforç de lligar l'escena i l'orquestra, en un local de condicions acústiques horribles. Amb poques proves és una feina àrdua, però se'n surt d'una manera sorprenent. L'orquestra... a la defensiva, però es defensa amb gran valentia.

ROBERT GERHARD

Rivera = De Rosas

S'ha dit que Enrique de Rosas era un actor argentí. Perlem-ne. De fet és un actor bonaerenc; argentí, no. De Buenos Aires, sí. És a dir, fill d'aquesta barreja extraordinària que és aquella capital. El seu pare era italià i es deia Rossi; la seva mare albanesa i es diu Văcaro. La seva àvia es deia Mattano, i també havia nascut a vora de l'Adriàtic. De Rosas ja va néixer a Buenos Aires i s'assimilà a la vida cosmopolita d'aquella ciutat. Naturalment que un noi nat en un poble on l'educació va a càrrec de l'Estat, es pot considerar com un producte del país, i no pas com un ésser assimilat per l'ambient i la cultura que el volten. Però és que el pare d'Enrique de Rosas, italià fins al moll dels ossos, no deixava parlar a casa seva, altra llengua que la italiana, i la seva muller, perquè no es perdés la seva llengua, parlava l'albanès, o millor dit, una de les dues formes existents avui dia, en mig de les arbitrarietats dialectals.

De Rosas va aprendre l'italià, l'albanès i el llenguatge argentí amb tots els modismes i mots expressius del raval alhora. Poc després aprenia el francès tot fent de sabater i llençant-se a la vida bohèmia, dormir poc i divertir-se, quan encara no tenia quinze anys.

Sembla que el pare de De Rosas era un italià aventurer al qual la vida havia donat tantes empentes, que s'havia tornat esquerp per la família. Era dictatorial; feia regnar una disciplina casernària.

Tot no eren pas flors i violes. La vida era dura i el noi De Rosas va passar els seus primers anys en mig de moltes privacions. Això sí, de petit ja tenia l'ambició d'ésser artista. No ho deia a ningú, per por del pare, que no transigia amb ell que ell, treballador i emigrant, considerava droperia i vici. I el noi De Rosas, quan podia, s'escapava al primitiu teatre. Poc hi podia anar per manca de diners.

Una vegada que el seu pare va estar malalt, De Rosas s'encarregà del taller de sabater i va treballar, durant cinc mesos seguits, més de divuit hores diàries per tal de salvar el negoci i la família, que era nombrosa. Per una malifeta infantil, el seu pare el tregué de casa i Enrique es guanyà la vida fent una mica de tot: fuster, empaquetador, aprenent, portador de lletres i venedor de diaris. Encara que aquest ofici el va fer per venjança. El seu pare donava una festa de família, potser per commemorar el dia de la casa de Saboya. La mare havia intercedit prop del pare, però aquest no volia perdonar. Enrique es posà a vendre diaris a la porta mateix de casa seva, quan anaven entrant convidats i familiars. No en va pas vendre gaires, però, perquè quan hom advertí que el noi criava *La Nación* i *La Prensa* al carrer, va sortir el pare amb un garrot disposat a esberlar-li el cap. Sort que el noi pogué fugir.

De Rosas es va dedicar al teatre nacional quan aquest passava de la pista a l'escenari: quan els Podestà feien pantomimes patriòtics-sentimentals. Llavors el divorci amb la família fou total. De Rosas no tornà a casa seva fins que triomfà fent un paper i els crítics veieren en ell una futura personalitat, i el pare, vanitós com tots els italians, en veure el seu fill pels diaris, s'enterní i el perdonà.

La vida teatral d'Enrique de Rosas ha estat múltiple i arbitrària. Ha fet de tot: melodrama, vodevil, guinyol, comèdia, revistes, drama, sainets, etc. Però, després de treballar molt, de cercar nous horitzons, trobà el seu camí: la farsa. Aquesta barreja de dramatisme i de grotesc que té tot el seu treball artístic i que és, certament, una novetat manifesta i una tasca molt de la nostra hora. No ha estat un artista que s'hagi fet malbé interpretant tots els gèneres, ni que s'hagi embrutit en el que li donava diners. La seva tasca teatral de depuració i de superació permanent és l'exemple clar que quan dins de l'artista intuitiu hi ha a més a més intel·ligència es pot fer quelcom més que tancar-se en un repertori. Enrique de Rosas no ha marxat per una sola carretera. Ha volgut seguir tots els camins del teatre. Si un gènere teatral li donava fortuna, canviava tement habitar-se a no superar la seva tasca. Nosaltres li hem vist fer des de *Barranca abajo*, de Florencio Sánchez, l'uruguai que ha deixat al teatre argentí unes quantes obres mestres, a *El perfume del pecado*, un vodevil picant que implantà la moda de les obres no aptes para senyories; de *La maschera e il volto*, de Luigi Chiarelli, a *Pare*, de Strindberg.

Enrique De Rosas és un actor extraordinari per la seva facilitat a familiaritzar-se amb els més diversos gèneres teatrals que interpreta. Potser aquest desig de saltar les dificultats que se li presenten davant fa que vulgui interpretar la major quantitat possible d'autors de tota mena i de totes les terres. Ell sap que cada terra té la seva característica teatral, que té el seu to i per això per on ha passat ha volgut fincar-s'hi espiritualment. Catalunya li deu mantes incorporacions d'obres teatrals catalanes al seu repertori.

La seva muller Matilde Rivera, que encapçala amb ell el cartell teatral, es diu realment Matilde Ribera Ruiz. La seva mare es deia Matilde Ruiz Duclos i la seva àvia materna Matilde Duclos. Els pares eren

tots dos de Puerto Rico, i ella va néixer al Brasil. És argentina, pel matrimoni amb l'Enrique de Rosas. Però si la seva mare era portorriquenya, la seva àvia era catalana i havia estat a mitjans del segle XIX a Barcelona, distingint-se en la interpretació de l'*Edip* i d'*Otello*. Matilde Duclos era filla de l'actor Gonçal Duclos, que anys enrera havia estat una mena de Talma, per

Matilde Rivera

a la societat espanyola, en la mateixa hora potser en què el propi Talma donava lliçons d'amor a l'emperador francès. Gonçal Duclos era un bell galant que conquerí el cor d'una certa baronessa madrilenya, casant-se contra la voluntat de la família, que no volia barrejar la sang blava amb la d'un còmic, considerat encara com a producte indigne de la societat. D'aquest matrimoni sortí la Matilde Duclos més amunt anomenada, que fou cap al 1849 primera actriu de la companyia de Fernando Ossorio, i després anà i tornà d'Espanya a Amèrica i d'Amèrica a Espanya, fins el 1870, en què hi anà per no tornar. Fent un viatge de Mèxic a l'Estat de Puebla, uns bandolers li robaren el capital que duia al damunt; arribà després d'una anguniosa travessia a l'Havana, on visqué els darrers anys de la seva vida al costat de la família Payret, propietaris del teatre d'aquest cognom. Si a Matilde Rivera li interessés gaire i fos dona afelonada als títols i als escuts, encara podria aconseguir la reivindicació d'un títol nobiliari que li pertany per ésser-ne pubilla directa.

El seu besavi i la seva àvia eren catalans; aquell s'ignora de quina província, i d'aquesta tan sols se sap que era de Barcelona. Matilde Rivera, pel que es veu i es sap, ha heretat de la seva besàvia la senyorialitat castellana i l'austeritat nobiliària d'aquells títols que vivien tancats en llurs salons, en les hores terribles de la primera guerra civil. Evidentment hi ha en tot l'art de Matilde Rivera com una marca de fàbrica, com una tradició. S'endevina que no és pas una cosa superposada, un fet artificial, sinó una manera natural de moure's, de dir, d'actuar. Fixeu-vos que mai deixa d'ésser senyora. Es en aquells papers en què ella ha de descendir a una brutalitat en el dir i en el fer—la Celestina de *Barranca abajo*, per exemple—on endevinem la violència que sofreix per passar pel que no és. Si algun adjectiu li escau és el d'ésser una actriu senyora.

Han tornat a passar per Catalunya aquests artistes a qui la colònia catalana de Buenos Aires ja ha retut l'homenatge de gratitud per l'amor que posen en totes les coses nostres. Se'n van, però no se'n van amb el sarró buit. Se'n duen com sempre obres d'autors d'ací per a donar-les entre el seu repertori internacional que va de Bernard Shaw a Ben Jonson (trasplantat per Lluís Araquistain); de Fraccaroli a Franz Molnar; d'Andreïeff a Jules Romains, etc., etc.

FRANCESC MADRID

AL PARAL·LEL

Teatre líric

En publicar-se aquestes ratlles, ja haurà estat estrenada la segona obra de la nova tongada de líric català.

Es retolada així: *La taquillera del cine*, i és original de Gastó A. Mantua, famós sainer, autor cèlebre d'*El milionari del Putxet* i de *La Mary Pickford del carrer de l'Hospital*.

En parlar-ne, arran de la inauguració de la temporada, insinuàvem la sospita que el teatre líric català derivaria cap a mals viaranyes.

Després de *Flors de Marbella*, que era una obra anodina, per bé que plena de bones intencions, aquesta «taquillera» del Coliseum assetjada per tots... La cosa es complica i caldrà pendre mides preventives contra una possible epidèmia de caràcter teatral més perillosa que no pas la grip.

El teatre d'alimentació, que fins ara s'havia localitzat a l'Espanyol i feia alguna escapada escadussera al carrer de l'Ho pital, s'ha estès fins al líric català.

Després d'aquesta en vindran de pitjors. Aquesta temporada veurem visions, o menys líriques. Hom ja anuncia, per després d'aquesta «taquillera», un títol esgarriat, que no hem arribat a poder descobrir a quin autor pot haver-se-li acudit: *Tot a seixanta cinc cèntims*.

Ara bé. És evident que hi ha coses que no poden ésser. Una d'elles és assolir que el teatre del districte cinquè es mantingui amb una certa dignitat.

Deu ésser l'ambient. Cosa que cau allà, cosa que s'embruta. D'aquest fet podria deduir-se'n una teoria. Que el to del teatre és una conseqüència del lloc on es troba enclavat.

Aquesta mena de teatre no seria pres seriosament al centre de la ciutat. És clar que ens referim al líric català. Hom el consideraria com una broma de mal gènere.

Es clar que tot el que es fa al Paral·lel respecte de teatre passa desapercbut, quan no és ignorat de la resta de la ciutat.

Però fins a cert punt aquesta ignorància o indiferència estableix una llei d'impunitat, de la qual procuren aprofitar-se alguns autors. En el cas al qual ens referim cal parlar-hi una mica de compte. Car, fet i fet, damunt de la porta d'entrada del teatre, tanmateix, hom hi ha col·locat un rètol respectable que encloou una responsabilitat: *Teatre Líric Català*.

Es evident que l'usudefruit d'aquest rètol obliga, al que s'ha permès utilitzar-lo, a certes coses: a no donar, sobretot, la sensació que el teatre líric català ho sigui d'analfabets.

Resumint. Si aquesta temporada, pompósament retolada *Teatre Líric Català*, ha d'ésser una continuació de *La Legió d'Honor*, seria més adequat suprimir aquest nom i posar-n'hi un altre, més modest i no tan comprometedor: *Espectacles Llimona*, per exemple. Amb aquest nom, que no encloou cap responsabilitat, es té més llibertat d'acció. Amb l'altre, no.

I consti que ho trobaríem bé i no hi tindríem res a dir si no hi hagués pel mig una qüestió de qualitat i fins de sentiments.

Hi ha coses que haurien d'ésser tractades amb compte. No fa gens bonic que el primer a qui se li acudi pugui apoderar-se'n i fer-ne un mal ús.

Per ara, aquest és el cas del Teatre Líric Català.

JAUME PASSARELL

GRAN TEATRE DEL LICEU

Avui, dijous, a les 9 en punt, 35.º de propietat i abonament corresponent a dijous, segona representació de l'òpera en 4 actes, de MOZART:

Don Juan

pels cèlebres artistes Maria Nemeth, Maria Zamboni, Carme Asensio, J. Riaver, Alfred Jergler, Ferran Autori, Mestre director: Georg Sebastian

Dissabte, nit, EL BARBER DE SEVILLA amb la famosa

TOTI DAL MONTE

ES DESPATXA A COMPTADURIA

PENELLONS

Es curen radicalment amb TÓPICO MIRET De venda en Farmàcies, i Diputació, 205

TEATRE NOU

TEMPORADA DE TEATRE LÍRIC CATALÀ

Companyia JOSEP LLIMONA L'èxit de l'any, el divertit i graciós sainet líric en 2 actes, de costums barcelonins:

La taquillera del cinema

Llibre de G. A. Mantua, música dels mestres Demon i Godes.

Prenent-hi part els celebrats artistes: Joan Rosich, Sofia Vergé, Carme Valor, Roseta Marco, Josep Llimona, Cosin, Royo i Freixes.

Teatre Català ROMEA

Companyia catalana VILA·DAVI

Avui, dijous, tarda, teatre per a infants:

Els pastorets a Betlem

amb l'adoració dels Reis d'Orient i el famós Pessebre del Remei.

Nit i cada nit:

El rei de la llana, o els tres fills d'en Formiguera

"STUDIO CINAES"

Kursaal

Un film d'A. Cavalcanti,

"EN RADE"

Presentarà:

Una producció dramàtica "avant-guerre".

Un film d'Eugen Deslaw,

"ROBOTS"

Dia 30 de gener de 1931 a les 22 hores.

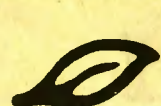
Es despatxen localitats sense recarrec al KURSAAL, tots els dies, de 5 a 7.

Una producció sonora de Renè Clair,

"Sous les toits de Paris"

EL CINEMA

"Nosferatu, el Vampir"

GRETA GARBO PANORAMA

Val la pena de cridar l'atenció sobre el film *Nosferatu, el Vampir*, que ara tot just ens acaba d'arribar a Barcelona. Es tracta no menys que d'un film de F. W. Murnau, film silenciós en la seva primera versió i que ara de bell nou ha estat llençat al mercat amb una sincronització de bona llei. Les imatges resten encara de Murnau i porten sempre el segell inconfusible del gran mestre alemany; la música, per la seva banda, contribueix a intensificar el senti-

Aquesta superstició no cal dir com és fàcilment susceptible d'una transposició moral profundament lluminosa pel que fa a determinades relacions entre els homes.

Preveieu, doncs, l'atmosfera densa de misteri, saturada d'angoixa i d'imprevist dins de la qual el film de Murnau es desenvolupa. El bon mestre a qui devem films de la talla d'*Albada* ha sabut impregnar els seus motius visuals d'una suggestió original i irresistible i el ritme global del film

A les estrelles de cinema està reservada avui la màxima popularitat. Tal, que no sabrà exactament el nom del primer ministre del seu propi país, coneix, de nom i de vista, unes quantes actrius i uns quants actors que la pantalla ha escampat per tot el món. I, al costat de la pantalla, tota una literatura de molt variada qualitat assabenta als aficionats de tot arreu, de les aficions, els gustos, la vida i miracles d'aquests noms que els cartells violats i els tubs de neon planten davant dels ulls del transeünt.

Avui, per tot el món, no hi ha potser dona més coneguda que Greta Garbo, una de les estrelles de cursa més ràpida en el cel cinematogràfic de Hollywood, que és encara com dir el cel de tot el món.

La seva popularitat ha arribat tan lluny, que a cada població hi ha unes quantes noies que fan tot el que poden per assemblar-s'hi. I això planteja una qüestió, la veritable qüestió. Indubtablement, tota noia que fa els possibles per assemblar-se a Greta Garbo és que compta amb un tipus a propòsit i només li cal accentuar-lo, estilitzar-lo, valent-se sobretot del pentinat. Això voldria dir, en definitiva, que el tipus de Greta Garbo és força abundant. Tant, que és fama que en moltes pel·lícules on ella és la protagonista, certes escenes que ho permeten no són interpretades per ella, sinó per una doble.

Greta Garbo es reserva per als primers plans, les escenes importants. Què tindrà, doncs, de particular l'enigmàtica sueca per haver provocat, sense distinció de nacionalitat, sexes ni edats, una admiració que arriba sovint al fanatisme?

Ha estat possible que una biografia seva, publicada a Alemanya, portés per títol *Die göttliche Garbo*, «la divina Garbo», i ha estat possible escriure aquest llibre i uns quants més, entre ells les Memòries de joventut de la pròpia artista.

Com es comprén, una noia de vint-i-sis anys no pot tenir una biografia gaire llarga. Naixença en un raval pobre d'Estocolm, dintre una família pobre. Estudis primaris, fets sense entusiasme. Mor el pare, deixant tres fills, quan Greta, la més petita, té catorze anys. L'estreitor convertida en misèria, i la futura «dona fatal» ha d'ensabonar barbes a la barberia del barri. Però la barberia — es veu que això és igual a tot arreu — és un centre d'informació preciós, i al vespre, quan Greta torna a casa, sap tot el que passa darrera aquelles finestres mig velades per la boira: pastura d'una imaginació que s'empeca aventures renuient els fils d'anècdota recollits a la barberia.

Després, dependenta als Grans Magatzems Paul U. Bergstrom. I un dia, el cap de publicitat la fa retratar amb un capell model de la casa. El primer retrat de Greta, tirat a 50.000 exemplars, circulava, anònim, per tota Suècia. Un bon dia, al magatzem, un senyor desconegut, acompanyat de l'amo, passa en revista totes les dependents com si n'hagués de comprar alguna. Es tracta de fer un film de propaganda. Una dona que arriba esparracada als Magatzems Bergstrom i en surt d'allò més elegant. Aquest fou el primer film de Greta Garbo. En següents d'altres, igualment de publicitat de la casa.

Som en 1922. Un *metteur-en-scène* suec, Erik A. Petschler, es dedica al gènere Mack Sennett: girls en mallot, empaits, natilla tirada a la cara. Mentre treballa sota les ordres de Petschler, Greta assisteix al Conservatori d'Art Dramàtic d'Estocolm. En

1924, debuta al Teatre Reial i en aquesta ocasió es canvia el seu nom autèntic de Greta Louisa Gustafson, pel de Greta Garbo, completament inventat. Mauritz Stiller li dona un paper en *La llegenda de Gösta Berling*, film tret de la popular obra de Selma Lagerlöf. Primer gran èxit, seguit d'un viatge a Constantinoble per rodar un film oriental amb capitals alemanys. L'empresa aquesta fa fallida i Greta es queda a Alemanya, treballant, sota la direcció de Pabst, en *El carrer sense alegria*. Encara no havia

Del film de Murnau, «Nosferatu»

Greta Garbo en «Romance»

ment inherent al film creant a tota hora una justa atmosfera emotiva.

Nosferatu és un film que cal situar tot seguit dins el seu gènere, el gènere de guiñol. Aquests assumptes han temptat diverses vegades els realitzadors europeus i americans. El fantàstic, l'inversemblant i el món del terror troben en el cinema — gràcies als seus recursos, en aquest terreny il·limitats — una fàcil i eloqüent plasmació. Aquest film n'és una bella mostra.

L'assumpte del film, com dona a entendre el seu títol, es refereix al vampirisme. Els folkloristes us diran coses curioses i apassionants sobre aquesta superstició arrelada entre la gent de cultura rudimentària de molts pobles. Prenent la imatge de la història natural, hom imagina que certs individus viuen de la sang del proïsme. Els vampirs, morts reencarnats, o més simplement vivents donats a les ciències màgiques, són un flagell per a la humanitat escampant arreu on viuen la pesta, la mort o la follia.

és portat amb la mà segura que coneixem.

Si hagués de dar-vos una idea del film, evocaria davant vostre *L'estudiant de Praga*. Hi ha entre l'obra de Henri Gallen i el film present de Murnau un parentiu notable, que es tradueix en una afinitat espiritual d'inspiració i en una afinitat material en els mitjans de realització.

Però el que hi ha de més notable en aquest film, i això sí que em sembla ben important, és el sentiment de la natura que s'hi afirma.

La natura en aquest film, més que un objecte, sembla un organisme. La natura és aquí dramàtica, plena de deus, per parlar en un llenguatge mític avui sens dubte desplaçat, però que corresponia a alguna cosa precisa en el temps de l'alta febre del romanticisme alemany, en el qual pretenen inspirar-se *L'estudiant de Praga* el mateix que *Nosferatu*. La natura s'irrita i somriu a la manera d'un personatge moral que respon amb els homes. Cavalls que fugen desbocats, vent que sacseja furiosament els arbres, sol que il·lumina vastíssimes pinedes que es perden horitzó enllà... l'espectacle de la Natura en aquest film és sempre correlatiu a l'estat d'esperit del protagonista, el qual sembla, doncs, projectar-se damunt de l'espectacle del món.

El vampir i el seu deixeble, que, no tan avançat com el mestre, comença l'aprenentatge caçant mosques — ocupació aparentment pueril però que revela ja vampirisme naixent —, porten el dessorsec a la gent i a les coses. Tothom va esverat. Morts ells dos, veieu retornar la pau, la Natura apaivagar-se i els animals silvestres lliurar-se de bell nou al viure tranquil i al bon repòs.

Aneu a veure *Nosferatu*. Situeu-vos, això sí, en el gènere i davant de l'assumpte que hom pretén fer-vos acceptar, i vull creure que veureu un film capaç d'interessar-vos. *Nosferatu, el Vampir* és un film de F. W. Murnau.

JOSEP PALAU

GRANS NOVETATS EN
CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Recordeu
aquesta silueta?

Aviat estarà
novament entre
nosaltres

45.000 persones han desfilat ja pel

Femmina
per veure i sentir

BUSTER KEATON

EN

**DE FRENTE...
MARCHEN...!**

Si no l'heu vista, apresseu-vos a veure-la.
Si ja l'heu vista, digueu als vostres amics què us en ha semblat.

Producció parlada en espanyol de
"Metro
GOLDWYN
Mayer"

3.ª setmana

MIRADOR

Procedeix a una revisió del cinema mut

DIVENDRES, DIA 6
presentarà en una tercera sessió al
Cinema Paris

el film **ELS SEUS PRIMERS PANTALONS**
de
Harry Langdon

Un film de Frank Borzage
Torrents Humans amb C. Farrell
i Mary Duncan

Les localitats es posaran a la venda des de dimarts, dia 3, al CINEMA PARIS
Butaques: 2 ptes. - Especial: 1 pta.

CINE PARIS AVUI, PROGRAMA
PARAMOUNT

3 BELLÍSSIMES PRODUCCIONS
EN EL MATEIX PROGRAMA

LA PALOMA filigrana de dibuixos sonors
pel tenor català COLOMER
SU MAJESTAD LA GIRL

apologia de la «girl» de fastuosa presentació per
MARY EATON i la delicada comèdia sentimental
DULCÍSSIMA
per NANCY CARROLL - Un film d'optimisme, alegria, amor i joventut

Butaca, 2 pessetes

Especial, 1 pesseta

Noteta final

A l'autor d'una *Rèplica* apareguda a la pàgina cinematogràfica de *La Nau* de di-lluns, voldríem fer-li entendre:

Que la nostra nota de la setmana passada tenia dues parts ben clares:

Primera. Una de general, en la qual es parlava, sense anomenar les d'una mera ni les de l'altra, de firmes solvents i de firmes insolvents.

Segona. Una de particular, en la qual es comentava una caricatura publicada a *La Nau*.

L'autor d'aquella rèplica podia molt ben pensar-se que la primera part no anava per ell, podia considerar-se inclòs en les excepcions que dèiem que hi havia. No ho ha fet així, demostrant una susceptibilitat ben simptomàtica, i ha escrit una llarga rèplica completament desplaçada.

En canvi, no ha dit ni paraula de l'afer de la caricatura que motivà el nostre comentari, en el qual el senyalàvem ben explícitament. La posició lògica era que fos aquest el punt que tingués interès a deixar ben aclarit.

La nostra sessió vinent

La nostra tercera sessió, organitzada per una revisió del cinema mut, tindrà lloc, com de costum, al cinema Paris, el dia 6, divendres, a les deu de la nit.

Els seus primers pantalons ens ha semblat el film més característic de Harry Langdon, el qual, com dèiem en el número anterior, no és conegut ací com mereix. Un cinema còmic tan *sui generis* mereix de sobres figurar en una revisió del cinema mut.

A la segona part figurarà l'obra mestra de Frank Borzage, *Torrents humans*. El públic, quan l'estrena, refusà aquest film, tan profundament bell, tan sincerament emotiu; degut a aquesta circumstància el film no fou vist a penes per ningú.

Com que en l'elecció dels títols donem una preferència a aquelles obres que no han estat massa vistes, creiem amb aquest programa oferir per la majoria dels assistents a la pròxima sessió dues novetats que seran dues sorpreses.

"Cain", de Léon Poirier

Tot reservant-nos per al número vinent parlar amb l'extensió deguda de *Cain, aventure des mers exotiques*, film recentment presentat a Barcelona en sessió especial, reprodumim avui unes paraules significatives del seu autor:

«El seu èxit significa que el públic no ha perdut el gust del cinema de debò, que prefereix la naturalesa a les decoracions, la rapidesa suggestiva del ritme de la imatge a les lentituds de la paraula mecànica. Caldria deduir-ne que la pantalla tornarà a ésser muda? De cap manera. Penso que ja no és possible de fer un film únicament visual i que els realitzadors d'ara endavant han d'escriure llurs obres en duo: imatges i sons. Però és indubtable l'evidència que el públic vol, abans que res, veure, i sentir per afegidura. El que demana al so, és que faci més suggestiva la imatge.»

Aquest número ha passat per la censura

LES ARTS DISCOS

L'actualitat artística

ELS DISCOS

Dibuixos de Francesc Domingo i Josep Granyer

Domingo, un dels pintors més sensibles que tenim, exposa una sèrie de dibuixos a la Sala Parés. Feia temps que no ens havíem encarat amb el llapis de Domingo; i en tornar-hi hem retrobat el gust a la boca, malaltissos com estem per una mena de grip pictòrica que d'un quant temps ençà sofreixen les nostres sales d'exposicions.

arquitectes Nicolau Maria Rubió i Tudurí i Ramon Reventós.

Es tracta d'un projecte de gran envergadura, com podeu veure pel gravat reproduït, el qual representa l'edifici que podria construir-se en substitució de l'actual Mercat de Sant Antoni de la nostra ciutat.

Per comprendre millor els propòsits dels dos arquitectes, anotarem unes quantes xifres. El solar on està situat el Mercat de Sant Antoni —entre els carrers d'Urgell,

o sigui 7 milions de pessetes, aproximadament.

El valor del solar es considera compensat per la cessió gratuïta del pis-Mercat a l'Ajuntament.

Les tarifes de lloguer i altres calculades són:

Planta baixa, Basar saldistes a 25 ptes. m.2 i any	254.575,00
Planta principal, Basar . . . a 20 " " "	160.180,80
Planta primer, segon pis . . . a 18 " " "	225.368,64
Agències, etc. . . . a 18 " " "	35.010,00
Pisos lloguer. . . . a 12 " " "	178.488,00
Total, ptes. anuals.	853.622,44

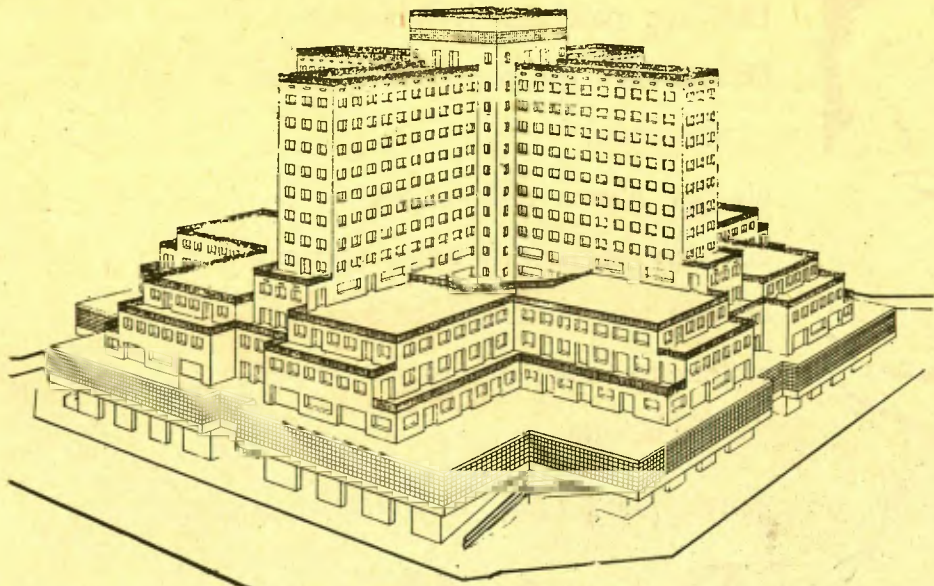
L'interès brut calculat és de 12'1 per 100, aproximadament.

Descomptant-ne la quarta part, tindríem un edifici que donaria l'interès d'un 9 per cent.

Així, doncs, resulta que a més d'una millora urbana l'Ajuntament faria un bon negoci. Ara bé, com que ja sabem l'estat precari de les finances municipals i les migrades i perilloses possibilitats, quant a negociant, del nostre Consistori, creiem més fàcilment aquest projecte si una entitat particular s'ho empenygués d'acord amb l'Ajuntament.

La nostra informació, doncs, va, especialment, dirigida a qualsevol de les poderoses societats anònimes especialitzades en la construcció.

I ara, situant-nos en el punt de vista estètic, haurem de convenir que el projecte dels senyors Rubió i Raventós seria d'una plasticitat impressionant. Cal remarcar la composició ponderada dels seus elements, l'agradable visualitat de les línies de fuga determinades pels quatre angles rectes dels cossos superiors. Fixeu-vos, també, en la moderna solució constructiva de la volada del primer pis destinat a mercat. Solució corrent en la construcció de ciment armat, amb el qual es realitzaria aquest projecte.

Projecte de N. M. Rubió i Tudurí i R. Reventós

Darrera d'una exposició en ve una altra, darrera de quatre paisatges vindran quatre bodegonets i el cronista va d'una banda a l'altra fatigat de veure tanta pinturera escarriada. Per què pinten—valga'm Déu! —tots aquests incorregibles aficionats, i sobretot, per què exposen? Si, ja conec la resposta: 'El conreu de l'art educa l'esperit. Però això seria veritat si els «conreadors» fossin artistes i no, com habitualment succeeix, empastifadors de teles.

Sort en tenim que de tant en tant, entre mig de la brossa trobem cosa fina, com aquests dibuixos de Francesc Domingo.

El cas Domingo és un dels més convincents que es poden presentar per a combatre la sistematització dels procediments i escoles pictòriques. Si seguïu l'anterior producció d'aquest artista us en adonareu tot seguit. Veureu, aleshores, que ha canviat diverses vegades d'escola i sistema, però que en cada nova concepció pictòrica hi havia, també, una nova aportació de la seva visió exquisida del món fenomènic. És el cas dels artistes de veritable inquietud; quan el sistema no és el fi, sinó, més aviat, una mena d'utilitatge.

En els dibuixos ara exhibits hi ha el fruit de les experiències passades. I, com sempre, hi ha l'emoció continguda del seu privilegiat temperament.

L'escultor Josep Granyer ens ha mostrat uns quants dibuixos a la Sala Badrinas. En aquesta activitat l'escultor ha volgut inspeccionar alguns recons de l'anomenat món intern. El més interessant d'aquesta introspecció no han estat pas les seves visions més o menys sobrerrealistes, sinó, més aviat, algunes composicions d'elements clarament concrets. Recordem, entre altres, una màquina de cosir admirable. És en aquestes visions on nosaltres hem vist el subjectivisme de Granyer. Hi ha també alguns dibuixos d'animals d'una expressivitat remarkable.

Un projecte arquitectònic

Seguint la nostra pauta d'informar els lectors dels projectes i realitzacions arquitectòniques més interessants, avui en presentarem un altre elaborat pels coneguts

Manso, Borrell i Tamarit —té una superfície d'11.164,25 metres quadrats. Suposant que en aquest indret el pam quadrat valgui deu pessetes (preu raonable), resulta que el solar de referència val 2.955.288'60 pessetes, o sigui uns tres milions.

Això vol dir que el capital de tres milions de pessetes que actualment representa dit solar, avui és explotat només que en una petita part per un edifici que ocupa una porció de la superfície i amb una sola planta utilitzada.

Es planteja, doncs, el problema de treure un rendiment superior d'aquest capital mort, que l'Ajuntament té al Mercat de Sant Antoni. Per això, cal edificar sobre el solar un immoble que, a més de satisfer totes les exigències tècniques i de major superfície demanades per Mercat, contingui espais fàcilment llogables a preus assequibles.

L'edifici projectat presenta les següents característiques: La planta baixa seria destinada a basar de saldistes, una cosa semblant als actuals Encants. La planta de primer pis, accessible per rampes i ascensors, seria el Mercat (façana vidriada), el qual quedaria convenientment ventilat per mitjà dels sistemes moderns de ventilació, extractors, etc. Tenim ja, com a guany important, un augment d'espai pel Mercat, considerable. Seguint ascendint, trobarem una planta destinada a un gran magatzem basar, on podria instal·lar-se una casa comercial important. Més amunt tindríem dues plantes per a despatxos, petites indústries, agències i comerços modestos, molt convenients i habituals als voltants d'un mercat.

La primera planta del cos d'edifici superior en forma de creu, amb un terrat com a pati de jocs, podria destinar-se a escoles nacionals, estalviat altres lloguers que avui paga l'Ajuntament.

Les deu plantes que segueixen serien per pisos econòmics, en els quals podrien habitar 148 famílies, en un espai, cada una, de 100 metres quadrats; superfície corrent d'un estatge econòmic.

Per acabar d'exposar el projecte farem un càlcul del pressupost i de les rendes possibles del nou edifici.

El pressupost de construcció de l'edifici seria:

Planta baixa . .	10.183,00 m.2	a 100 ptes. m.2	1.018.300,00
Planta entresol . .	11.673,00	» a 130 » »	1.517.490,00
Planta principal . .	8.009,04	» a 100 » »	800.904,00
Planta primer pis . .	6.671,44	» a 100 » »	667.144,00
Planta segon pis . .	5.849,04	» a 120 » »	701.884,80
Planta escoles . .	1.945,00	» a 120 » »	233.400,00
10 plantes pisos econòmics . .	14.152,00	» a 140 » »	1.981.280,00
	722,00	» a 150 » »	108.300,00

Francesc Domingo — Dibuix

Restaran molt temps arxivats, els plans d'aquesta reforma del Mercat de Sant Antoni? L'Ajuntament i les S. A. tenen la paraula.

Ricard Santos

Un altre pintor inèdit ens ha presentat la Galeria Avinyó. Fem constar, des d'ara, el nostre agraïment al marchand Joan Merli per les seves afortunades exploracions en la cerca i troballa d'artistes joves.

Sembla que Ricard Santos, estudiant de Medicina, no s'atreveix a exposar les seves obres. No sabem per quins motius. Segui com sigui, hem d'assenyalar la seva entrada amb veritable efusió.

En l'obra d'aquest pintor, podríem anotar certes afinitats de procediment amb les de Togores; però sense que això indiqui una marcada influència, sinó, més aviat, alguna coincidència. L'art de Santos s'enfoca cap a una visió expressionista, bo i conservant un enteniment respecte per l'estructura del model. Sap acusar la seva percepció emotiva de l'objecte sense el suport d'accedentacions arbitràriament pictòriques. Per això, la seva pintura és austera i precisa; però també, cal dir, accentuadament uniforme. Aquesta i altres objeccions anotariem si Ricard Santos ja estigués clarament situat. Preferim, doncs, passar-les per alt, en espera de venidores produccions, per les quals puguem judicar, amb més proves, la seva, des d'ara, iniciada carrera pictòrica.

Les Exposicions de Primavera

Les nostres més prestigioses entitats culturals s'han adreçat a l'Ajuntament per tal de restablir les Exposicions d'Art anuals de Primavera, les quals foren suprimides en temps del directori. Esperem la contesta de l'Ajuntament, i esperem que serà afirmativa, perquè no és probable que els actuals regidors vulguin mantenir una suspensió tan incomprensible.

MÀRIUS GIFREDA

El disc al servei dels músics

Fa quatre o cinc anys recordo que es féu popular entre els que intervinguérem en la propagació de les Associacions de Música, una anècdota d'una de les figures de més prestigi en el món musical de Catalunya, que es negà a associar-se en una d'aquelles entitats amb l'excusa de: «a casa ara he posat ràdio i ja em basta». Allò que aleshores era una excusa evidentment injusta, gairebé grotesca, ara, una mica arreglada, fóra una raó de pes. El que posi a casa un gramòfon, possiblement pot passar-se, no direm de protegir la música abonant una quota per formar part d'una entitat de concerts, però sí d'anar als concerts que es celebren per aquests mons de Déu, la major part dels quals són, no ens n'amaguem, insuportables. A Barcelona, sobretot, tat acaba d'ajudar-hi: començant per la basarda que cal vèncer per arribar a passar el portal d'aquella marenga colossals del palau per mal nom dit de la música catalana. Tal com estan les coses a Barcelona, el disc, molt més que en altres capitals del món, és el salvavides del bon filharmònic. I cada dia més, ens veurem obligats a proclamar-ho.

Especialment pels que de la música ens plau la mena de música que hauria de donar-se en la Sala de Concerts ideal que mereix Barcelona. Deixem a banda els liceïstes (que en música formen una família a part), els devots de la música simfònica i de cambra no és possible que siguem tempsats de seguir més temps a remolc d'empresses, entitats o directors que no poden o no volen donar-nos el que tan fàcilment tenim a l'abast en discos. Impressionats pels millors intèrprets del món, trobem entre els discos els resultats més brillants de la música de totes les èpoques i de totes les tendències: amb els discos aconseguim l'ideal fins ara gairebé inassolible de combinar-nos pel propi gust tot un concert, tota una sessió, sense haver d'acceptar o transigir amb una majoria per poder arribar a sentir una sola obra determinada. Tota la història musical dels concerts celebrats fins ara entre nosaltres, salvant comptades excepcions, està plena de combinacions grotesques: els conjuminadors de programes havien d'ésser mestres en ben condimentar una samfaina ben flampant que anés bé a tots els paladars, i passava que per més ben combinada que fos, tothom, en el fons, quedava descontent. Amb els discos no tenim problema. Les discoteques particulars proporcionaran a cadascú satisfer-se els propis gustos. I la música, en definitiva, no en quedarà gens malparada.

Només una dificultat pot aparèixer, mentre el cost material dels aparells i les obres no s'abarateixi: que no tothom podrà arribar a resoldre's individualment el problema musical. Però no és en aquest art únicament on s'ha plantejat tal problema, sinó que també anteriorment ha existit en

la qüestió literària i d'ací que s'establin les biblioteques públiques. Serà imprescindible, ho és ja, si volem donar una empena decisiva a l'educació musical de Catalunya, decidir-nos de seguida a establir abundantment unes Discoteques (o uns Auditoriums, com s'ha iniciat ja en altres centres musicals d'Europa) que posin a l'abast de tothom poder fruitir de tota mena de música. Barcelona hauria de donar l'exemple. I estem segurs que de seguida les altres grans ciutats catalanes la seguirien. Temps endarrerà l'Associació de Música de Cambra decidí crear una gran Discoteca, però no creiem que ja fos amb aquesta finalitat, sinó dedicada exclusivament als seus socis. No sabem com està actualment aquest projecte, però, sigui com sigui, no n'hi haurà prou. La Discoteca que necessita Barcelona ha d'ésser una Discoteca Popular, de la qual puguin gaudir-se gratuïtament tots els ciutadans. (Es més: ara que sembla que va a resoldre's en gran part la qüestió essencialíssima de les Escoles, caldria que els nostres regidors es recordessin d'aquest aspecte capital: de crear, per a ús de les Escoles de pàrvuls, unes Discoteques apropiades per a iniciar els nostres infants en la música. Caldria dotar totes les Escoles Municipals d'aquest servei admirable i imprescindible en els temps que som.)

I és amb una doble finalitat que advoquem per aquesta empresa cultural: la primera per ajudar a enfortir l'educació musical del nostre poble, i la segona, potser tan important com l'altra, per ajudar els nostres músics. A la nostra terra, on els músics catalans (compositors i intèrprets) tenen tan pocs mitjans per viure decentment, la popularització d'aquests auditoriums públics els fóra d'un ajut considerable. Els intèrprets, perquè això els fóra un mitjà de vida amb el qual ara gairebé no compten. I els autors, perquè això els faria arribar Catalunya endins i enfora. Hem de tenir present que el disc tant com ha afavorit la música ha afavorit els músics moderns. Fins ara un jove autor havia de refiar-se d'un miracle per arribar a treure el cap en els programes: amb el disc, ara fàcilment arriba allà on realment la seva personalitat val. El dia que tinguem una empresa editora de discos catalans prou forta per lluitar amb les altres estrangeres, aquell dia podran subvenir els nostres músics l'erecció d'un gran monument (una mena de nou llançament de disc no tan esportiu com el que estàvem acostumats a veure, però evidentment més car a la nostra cultura), símbol de la victòria de la música catalana.

FRANCESC TRABAL

MOBILIARI D'ART BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285 BARCELONA

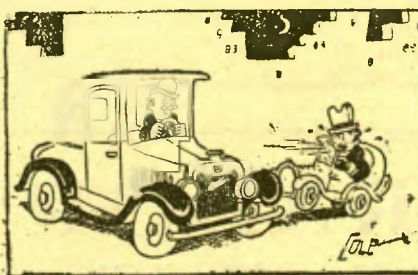
raspalls per a tots els usos articles de neteja — objectes per a presents rambla de catalunya, 40

LLIBRES per a les Belles Arts i Arts Industrials. BANYS NOUS, 5 — Telèf. 20542

Feu fer els vostres gravats en la

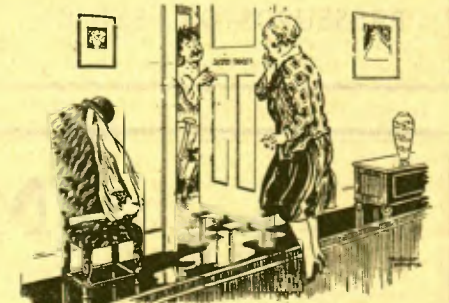
UNIO DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

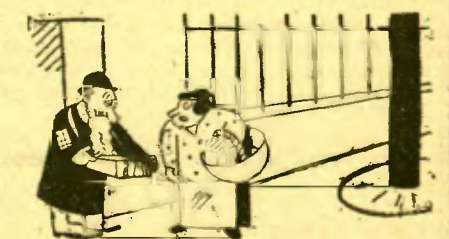
—Es clar, ja us hi atreviu amb un cotxe tan petit!

(Life, Nova York)

La senyora.—Ja us hem portat totes les eines que hi ha a casa. Què més voleu ara? El lampista.—Una tovallola de bany i una pastilla de sabó.

(The Bystander, Londres)

LA CRISI DELS NEGOCIS

—I aquella nena que us acompanyava? —He hagut de reduir el personal.

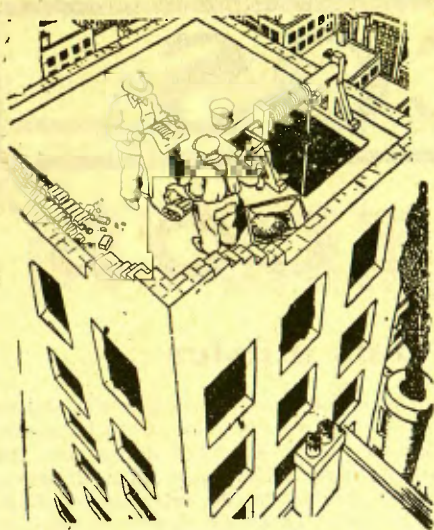
(L'Oeuvre, París)

Vda. de Josep Ribas

MOBLES I DECORACIÓ

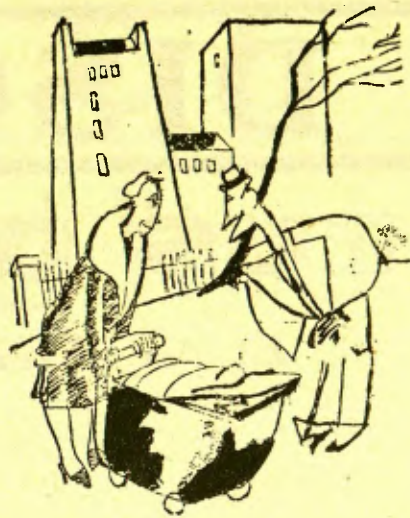
CASA FUNDADA L'ANY 1850

Consell de Cent, 327 i 329. Telèfon 14657.-BARCELONA

—Atureu-vos. Em sembla que hem fet dos pisos de més.

(Ric et Rac, Paris)

—Diu que té dos mesos? I és el més petit dels de vostès?

(Dimanche illustré, Paris)

Conservi la pell sana, neta, jove, fresca i gemada
Afaiti's depressa, amb higiene, simplement
Això ho aconseguirà
amb la

PASTA
NIX

PASTILLES ASPAIME

GUAREIXEN RADICALMENT LA

TOS

PERQUE COMBATEN LES SEVES
CAUSES:

COMPOSICIO:

Sucre, llet, b., 5 cts.; extracte regalèsia, 5 cts.; extracte diacodi, 2 milg.; extracte medul·la vaca, 3 milg.; Gomenol, 5 milg.; sucre mentonissat, quantitat suficient per a una pastilla.

Catarros, ronqueres, angines, laringitis, bronquitis, tuberculosi pulmonar, asma i totes les afeccions en general de la gola, bronquis i pulmons

Societat Espanyola de Carburers Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telegr.: "Carburers"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99% DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Suscriviu-vos a **MIRADOR**
Pelai, 62. = BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIÓ

El Sr.

que viu a

carrer

n.º

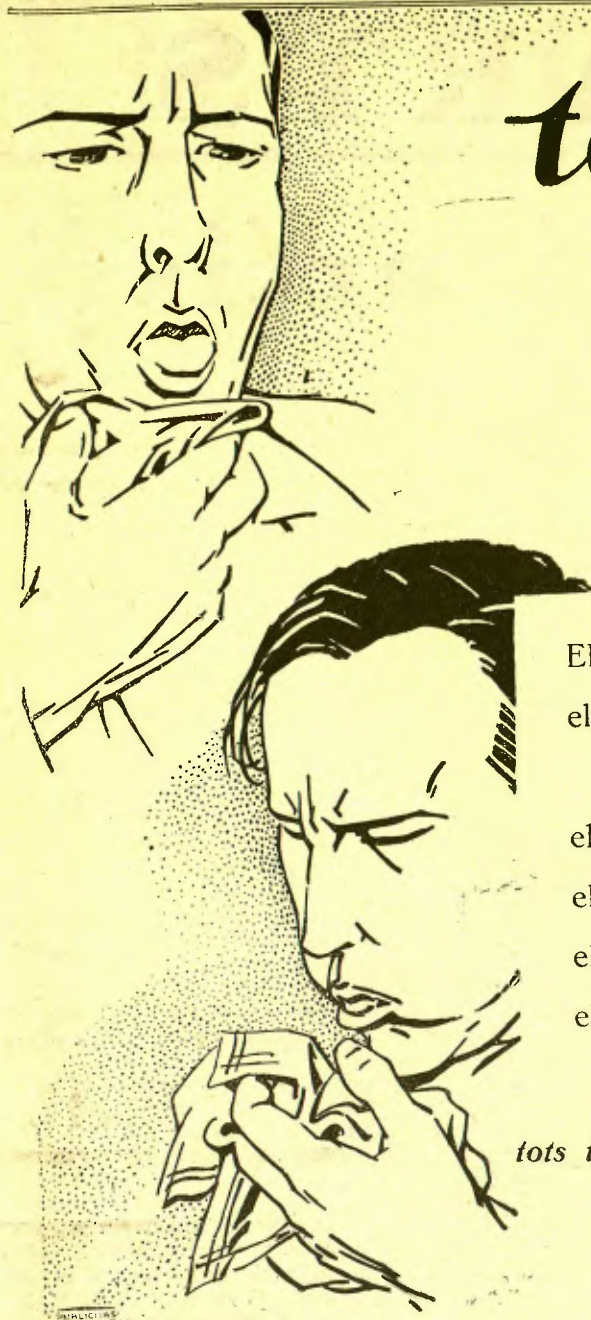
es subscriu a **MIRADOR**

pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.

de

de 193

Signatura

tots
tenen
tos...

ELS que pateixen de bronquitis,
els que són propensos a cadarns i
refredats,
els que fumen amb excés,
els convalescents de grip i pulmonies,
els que tenen irritació de gola,
els que treballen en un medi de pols o
de humitat:

tots tenen tos i l'han de combatre prenent

**Pastilles
del Dr. Andreu**

que descongestionen les mucoses respiratòries
i faciliten l'expectoració. Famoses arreu del
món.

¡Demaneu la nova capsa d'UNA PESSETA!

AIGUA DE ROCALLAURA

LA DEU MÉS RICA DEL MÓN

Si vostè pateix d'Albuminúria,
Litiasi úrica (mal de pedra),
Bronquitis parenquimatoses
Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn en ampolles de litre i mig
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133

A les deu notabilíssimes característiques
que determinen l'extra qualitat del neumàtic

INDIA

Superior al millor

cal afegir avui la nova patent

"Sawtrooh Tedlock"

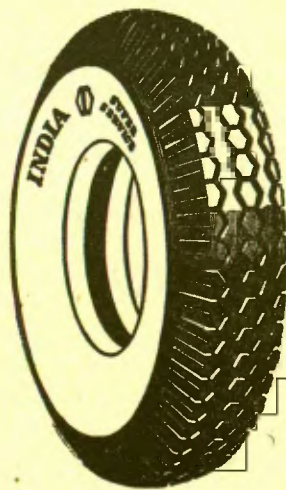
(Pany de dents de serra)

amb la qual es fa impossible el desprendiment
de la banda de rodament

Les patentades característiques

INDIA

fan possible la fabricació en exclusiva de l'article
de la més alta qualitat que la indústria coneix

Representant general
per a Espanya

A. CAR

BARCELONA

Passeig de Gràcia, núm. 99
Rosselló, 234 - Telèf. 73992

—Com ho heu fet per arribar a centenari?
—Mireu, amb paciència...

(Ric et Rac, Paris)